БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

47-дохи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 286 (12988) | 1969 оной декабриин 7, воскресени | Сэн 2 мүнгэн

...ДҮҮ ОРОНУУДАЙ ...ЛБЭРИЛЭГШЭДЭЙ УУЛЗАЛГА

...радай Республикын, Венгриин Арадай ...ерманиин Демократическа Республи- ...Арадай Республикын, Румыниин Социа- ...и, Совет Социалис Республикануудай ...вакиин Социалис Республикын партий- ...хүтэлбэрилэгшэд 1969 оной декабриин ...нда уулзаа.

...а БКП-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, ...рнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Т. Жив- ...К-гай Политбюрогой гэшүүн ба секре- ..., БКП-гэй ЦК-гай гэшүүн, НРБ-гэй Га- ...эй министр И. Башев, БКП-гэй ЦК-гай ...дат, БКП-гэй ЦК-гай Гадаадын полити- ...рондын холбооной таһагые даагша

...-гай Нэгэдэхи секретарь Я. Кадар, ...й Политбюрогой гэшүүн, Венгриин ...аряашанай революционно правительст- ...Е. Фок, ВСРП-гэй ЦК-гай Политбюро- ...секретарь З. Комочин, ВСРП-гэй ЦК-гай ...Гадаадын хэрэгүүдэй министрэй ор- ...н;

...-гай Нэгэдэхи секретарь, ГДР-эй Гүрэ- ...рүүлэгшэ В. Ульбрихт, СЕПГ-гэй ЦК-гай ...эшүүн, ГДР-эй Министрнүүдэй Соведэй ...Штоф, СЕПГ-гэй ЦК-гай Политбюрогой ...тарь Э. Хонеккер, СЕПГ-гэй ЦК-гай По- ...үүндэ кандидат ба секретарь Г. Аксен, ...й гэшүүн, ГДР-эй Гадаадын хэрэгүүдэй ...инцер;

...-гай Нэгэдэхи секретарь В. Гомулка, ...й Политбюрогой гэшүүн, ПНР-эй Ми- ...Соведэй Түрүүлэгшэ Ю. Циранкевич, ...й Политбюрогой гэшүүн ба секретарь ...РП-гэй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, ...н хэрэгүүдэй министр С. Ендриховский; ...гай Генеральна секретарь, СРР-эй Гү- ... Түрүүлэгшэ Н. Чаушеску, РКП-гэй ...комой ба Саг үргэлжын президиумэй ... Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ ...РКП-гэй ЦК-гай Гүйсэдкомой, Саг үр- ...иумэй гэшүүн ба секретарь Г. Панэ, ... гэшүүн, СРР-эй Гадаадын хэрэгүүдэй ...еску;

...гай Генеральна секретарь Л. И. Брежнев, ...ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй ...Соведэй Түрүүлэгшэ А. Н. Косыгин, ...Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Вер- ...Президиумэй Түрүүлэгшэ Н. В. Подгор- ...ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн ба секре- ...лов, КПСС-эй ЦК-гай секретарь К. Ф. ...-эй ЦК-гай секретарь Б. Н. Пономарев, ... гэшүүн, СССР-эй Гадаадын хэрэгүү- ...А. Громыко;

...гай Нэгэдэхи секретарь Г. Гусак, КПЧ- ...езидиумэй гэшүүн, ЧССР-эй правитель- ...шэ О. Черник, КПЧ-гэй ЦК-гай Пре- ...н ба секретарь В. Биляк, ЧССР-эй Га- ...дэй министерствын гүрэнэй секретарь ...эд хабаадаба.

...хабаадагшад эб найрамдал ба уласхоо- ...й байдал бэхижүүлхэ тухай олохон ...һанал бодолоо мэдэлсэн зүбшэлөө. Тии- ...н аюулгүй байдал хангалгын асуудал- ...харал хандуулба.

...ы гүрэнүүдэй зүблөөндэ бэлдэхэ, үн- ...социалис оронуудай хамтадаа хараалан ...радхалнууд уласхоорондын үргэн дэм- ...э байна гэжэ ханангяар тэмдэглэгдэб. ...шүүрилтэй байдалай орондо хани хүршэ ...тоогдохын тула, амгалан ёһоор зэргэ ...нитын ондо ондоо байгууламжатай Ев- ...й харилсаанай түгэс таарамжатай нор- ..., аюулгүй байдал, хүгжэлтэ дэбжэлтэ ...эг арадуудай эрмэлзэл бодото тодорхой хэрэгүүд болон, дэлхэйн энэ нютагта хабаатай шухала асуудалнуудай шиидхэбэри болон бэелүүлэгдэхын тула социалис оронууд саашадаашье оролдолго хүсэлэлгэ гаргаха.

Уулзалгада хабаадагша социалис оронууд тэгшэ эрхэтэй байлгые, дотоодынгоо хэрэгүүдтэ хамааралсахагүй, сүлөөтэ байдалаа, территориингоо бүрин бүтэн, хилэнүүдэйнгээ хубилгагдашагүй байлгые хүндэлхэ гол ёһо баримталан, бүхы гүрэнүүдэй хоорондын харилсаа үргэдхэхэ, хүгжөөхые хүсэнэ. Иимэ гол ёһонуудые үндэһэ болгон харилсаа холбоо байгуулхые хүсэдэг Европын бусад гүрэнүүдтэй харилсаагаа хүгжөөхэ гэжэ эдэнэр эрид шиидэнхэй. Уласхоорондын эрхын үндэһөөр бүхы гүрэнүүдэй ГДР-тэй тэгшэ эрхэтэ харилсаа тогтоохо эрилтэ, Европын мүнөөнэй хилэнүүдые, тэрэ тоодо Одер-Нейсе мүрэнүүд дээгүүр гарадаг хилые, эсэслэн тогтоогдоһон, хубилгагдашагүй гэжэ мэдэрхэ эрилтэ эб найрамдалай ба аюулгүй байдалай аша туһада зорюулан табидаг хараа бодолоо эдэ оронууд лаблан дабтаба.

Уласхоорондын тон шухала асуудалнуудаар һанал бодолоо зүбшэлхэ үедөө иигэжэ тэмдэглээ гэбэл, Германиин Федеративна Республикада болоһон һунгалтын үрэ дүн ба шэнэ правительствын байгуулагдаһан ушар ФРГ-гэй олониитын зариманай хараа бодолой хубилжа байһые, гүрэнүүдэй хоорондын харилсаа холбооной ба үгээ ойлголсолгын зүйтэй политика баримталха гэдэг хараа бодолой үргэдэжэ байһые гэршэлнэ. Ядерна зэбсэг тараахагүй тухай договорто Германиин Федеративна Республикын гар табиһые ойшоогдомоор ушар гэжэ тэмдэглэгдээ. Гэхэ зуура, ФРГ-дэ таһалгаряагүй үүдхэгдэжэ байдаг реваншизмын аюултай үзэгдэлнүүдые, шэнэ түхэлэй нацис этэгээдүүдэй толгойгоо үргэжэ байһые хараада абангүй байжа болохогүй, эдээн тушаа хододоо һэримжэтэй байха шухала гэжэ уулзалгада хабаадагшад нэгэн һаналтайгаар мэдүүлбэ.

Хэрбээ Баруун Германиин правительствын түүхын баримтануудһаа һургаал абаа һаань, сагай эрилтэдэ тааруу ябуулга хэжэ, хуушанай буруу ойлгомжоһоо хахасаа һаань, Европын гүрэнүүдэй хоорондохи харилсаанда түгшүүрил тохёолдуулһан асуудалнууд тушаа бүтэмжэтэйгөөр хандаа һаань, Европын оронуудай, мүн эб найрамдалда дуратай бүхы арадуудай зүгһөө һайшаагдаха байха.

Эб найрамдал батадхалгын хэрэгтэ ядерна зэбсэг тараахагүй тухай договорой һайнаар нүлөөлхэ байһые ехэ удха шанартайда тоолон, Болгариин Арадай Республика, Венгриин Арадай Республика, Германиин Демократическа Республика, Польшын Арадай Республика, Румыниин Социалис Республика, Совет Социалис Республикануудай Союз, Чехословакиин Социалис Республика энэ договорто олон лэ гүрэнэй нэгэдэхые, ойрын сагта эсэслэн баталха ба хүсэндэнь оруулхые хүсэнэ.

Эб найрамдал батадхаха, тогтууритай болгохын тула, буу зэбсэг яаралтайгаар зэбсэглэхэ ябадал болюулха, зэбсэгүүдые, тэрэ тоодо ядерна зэбсэг, бүгэдэ ниитээрээ, хүсэд бүрин хурааха замаар дабшаха шухала гэжэ этигэнхэй байһанаа нэгэ һаналтайгаар элирхэйлэн мэдүүлнэ. Энэ асуудалаар нэгэтэбшэ тодорхой дурадхалнуудые оруулһан социалис оронууд үнэнтэ хүсэл оролдолго гаргахыень, буу зэбсэгүүдые бодото дээрэнь хураажа эхилхээр бэлэн болохыень бүхы гүрэнүүдые уряална.

Арадуудай эб найрамдалай, аюулгүй байдалай түлөө, тэрэ тоодо Европодохи аюулгүй байдалай түлөө тэмсэлэй талаар үгээ ойлголсоһон хамтын ябуулга хэхын тула уласхоорондын шухала шухала асуудалнуудаар һанал бодолоо саашадаашье зүбшэлхэ хүсэлэнтэй байһанаа уулзалгада хабаадагша оронууд дахинаа батална.

Һанал нэгэтэй байһанаа лаблан дабтаһан Москвско уулзалга хани барисаанай, үгээ ойлголсолгын, хани харилсаанай оршон байдалда үнгэрбэ.

...ЕТНАМДА ЭСЭРГҮҮ ЭЗЭРХЭГ ТҮРИМХЭЙ ЯБУУЛГА БОЛЮУЛГАХА!

...иалис оронуудай партийна, гүрэнэй хүтэлбэрилэгшэдэй уулзалгада хабаадагшадай мэдүүлгэ

...Арадай Республикын, Венгриин Арадай Республикын, Германиин Демократическа Республикын, Польшын Арадай Республикын, Румыниин Социалис Республикын, Совет Социалис Республикануудай Союзай ба Чехословакиин Социалис Республикын партийна болон гүрэнэй хүтэлбэрилэгшэдэй уулзалгада хабаадагшад Вьетнамай асуудал хаража үзэбэ.

...эсэргүү американска империализмын түримхэй дайн үргэлжэлһөөр. Бүхы ...миллион хүнүүдэй, тэрэ тоодо США-гай ...зоной зэбүүрхэн буруушаалаашье, бү... сэрэгүүд Вьетнамай ямарһаа ... зониие хюдажа байна. Урда Вьет... тосхоной зэбсэггүй хэдэн зуугаад ху... сэрэгэй подразделениин зэрлиг бү... тухай мэдээсэл дэлхэй дахинда ... далхэйдэ тараа. Вьетнамдахи дайн ... амгалан байдалда ехэ аюул ... байдал, бүхы дэлхэйн оршон байдалые ... Вьетнамай асуудалые зүбшөөлдэ ... зэмээр хүрэтэр үгээр шиидхэхэ ... дайнай болюулагдаагүй бай... Соединенна Америкын Холбоото Штатууд...

...Вьетнам Республикын революционно саг ...тельство, сүлөөлэлгын Национальна ... асуудал шиидхэхэ 10 пунктһаа бү... программа дурадхаһан байгаа. ... Вьетнам Демократическа Республикын ... байшаан дэмжэһэн юм. Тус програм... тухала хубинуудынь гэбэл: США-гай ... Вьетнамһаа сэрэгүүдые Урда Вьет... тугайгөөр, хүсэд бүрин гаргаха, холи... сэрэгэй эмхидхэн байгуулха эрилтэ...

...ликтные тодорхойлоошод американ сэ... Вьетнамһаа гаргаха асуудал ... ба байдалай тухайдаа мэдүүлхэһөө ... шанай шэнжэтэй болгохо» гэдэг ха... шууд, убай һэнгэргүйгөөр баримта... энэнь, үнэндөө, Вьетнамдахи дайе унжагайрулха гэһэн хараа бодол, зарим вьетнамэгүүдые нүгөөдэньһээ эсэргүүгээр дайлалдуулха, Сайгондохи хорото харин, арад зондо харша ёһо гүримтэй хүсэөө гэһэн һэдэлгэ болоно.

Парижэдэх хэлсээндэ хабаадаад американ түлөөлэгшэд Урда Вьетнамда ёаг зуурын холимол правительство байгуулха асуудал зүбшэн хэлсэлгэдэ арсаһаар. Гэхэ зуура, энэ асуудалые шиидхэнгүйгөөр Вьетнамдахи байдал гуримшуулгын талаар хубилалта хэжэ шадахагүйгээ.

Хэрбээ США-гай правительство бүтэмжэтэй хараа бодол баримталаагүй һаа, Вьетнамда эсэргүү эзэрхэг түримхэй ябуулгаа болюулаагүй һаа, Урда Вьетнамай патриодуудай улам шанга эсэргүүсэлгэтэй ушарха, эзэрхэг түримхэйшүүлые буруушааһан бүхы дэлхэйн арадуудай бүри ехэ зэбүүрхэлдэ үртагдаха байха. Вьетнамда эсэргүү дайна үргэлжэлүүлхэ амжалта түйлаха гэдэг түримхэйшүүлэй түсэбүүдэй буруу һүрэхэнь дамжаагүй.

Энэ уулзалгада түлөөлэгдэһэн социалис оронуудай партийна ба гүрэнэй хүтэлбэрилэгшэд США-гай империалис бүлэгүүдэй эзэрхэг түримхэй политикые, Урда Вьетнамай амгалан хүн зониие мүрдэжэ, хюдажа байгаа американ сэрэгшэдэй барга хэрэгүүдые шанга зэмэлнэ. [illegible] ... Пролетарска интернационализмын гол ёһонуудые үндэһэ болгодог аха дүү ... эб найрамдалаа, арадуудаа бэеэ даалгын, ... сүлөөтэ байдалай асуудалнуудай эдэ тала барииршэд Вьетнамда эсэргүү эзэрхэг түримхэй дайнай эсэслэн болюулагдахые хүсэнэ, ... вьетнам арадай зүб хэрэгтэ бүхы талаар ... туһаламжаа үгэхэ байха гэжэ ... уулзалгада хабаадагшад мэдүүлнэ.

Бээе даанхай, сүлөөтэйгөөр хүгжэхые эрмэлзэдэг Вьетнамай арадай национальна хүсэл ба зайлашагүй эрхэ хамгаалхын түлөө тэмсэлдэ фронтые улам үргэдхэн жагсааха, амгалан байдал сахиха хэжэ үнэн хөөрөө оролдолгоо бүхы оронуудай правительствануудай, политическэ ба ниитын эмхинүүдэй уялгань — тэмсэжэ байгаа Вьетнамые дэмжэхэ, таларлхагаа улам шангадхаха ябадал болоно.

Вьетнам арад үнэн зүб хэрэгэй түлөө туйлалдан тэмсэнэ, илалта түйлахань лабтай!

...ЕНТ ЕФРЕМОВИЧ ВОРОШИЛОВЫЕ ХҮДӨӨЛҮҮЛГЭ

...Зэбсэгтэ Хүсэнүүдые байгуулагшадай ...полководец, манай ...болон гүрэнэй ажал ...Климент Ефремович Во... ...декабриин ...замда үдэшэбэ. ... гарадтай, городуу... ... делегацинууд, ... оронуудай түлөө... ... шанал гашуудалай ... Улаан талмай дээ...

...Брежнев, Г. И. Воронов, ...Кириленко, А. Н. Косыгин, ...Мазуров, А. Я. Пельше, ...Д. С. Полянский, ..., А. Н. Шелепин, ..., В. В. Гришин, Д. Ф. Устинов, И. В. Капитонов, К. Ф. Катушев, Ф. Д. Кулаков, Б. Н. Пономарев хүдөөлэлгэ эмхидхэхэ гүрэнэй комиссиин гэшүүд Мавзолейн трибуна дээрэ гараба.

Климент Ефремович Ворошиловай арюун тунгалаг дурасхаалда зорюулагдаһан шанал гашуудалай митингые КПСС-эй Центральна Комитедэй, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй даалгабаряар КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Н. В. Подгорный нээбэ.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, КПСС-эй Московско городской комитедэй нэгэдэхи секретарь **В. В. Гришин**, СССР-эй Оборонын министр, Советскэ Союзай маршал **А. А. Гречко**, Луганск хотын ажалшадай нэрэһээ ... заводой ... Октябрьска революциин нэрэмжэтэ тепловоз бүтээдэг заводой строгальщик, Социалис Ажалай Герой **А. П. Козаченко** гэгшэд үгэ хэлэбэ.

Артиллерийскэ буудалгын нэрээн доро К. Е. Ворошиловой бэетэй хуурсагые Кремлиин ханын хажуудахи хүрьэр нүхэ руу табигдаба. Советскэ Союзай гимн гүйсэдхэгдэн зэдэлбэ.

Сэрэгэй подразделенинүүд, сэрэгэй академинүүдэй һурагшад, сэрэгэй училищинүүдэй курсантнууд Совет Эхэ оронойнгоо үнэн хүбүүндэ сүүлшын хүндэлэлэй ёһолол үгэжэ, Мавзолейн урдуур дабшан гараба.

(ТАСС).

ЭХЭ ОРОН ӨӨРЫНГӨӨ ҮНЭН ХҮБҮҮНТЭЙ ҺҮҮЛШЫНХЕЭ БАРААЛХАН ХАХАСАБА

К. Е. ВОРОШИЛОВАЙ ХУУРСАГАЙ ДЭРГЭДЭ

В. И. Ленинэй үнэн шаби ба соратник, СССР-эй Зэбсэгтэ Хүсэнүүдые эдэбхитэйгээр байгуулагшадай нэгэн, элитэ мэдээжэ полководец, партийна ба гүрэнэй ажал ябуулагша Климент Ефремович Ворошиловай наһа бараһан тухай мэдээсэл дуулаад, совет арад гүн ехээр шаналаа. Граждан дайнай суута баатар, Коммунистнуудай гвардиин ветерануудай нэгэн, баатар габьяата бүхы наһаяа манай орон дотор социализм, коммунизм байгуулха хэрэгтэ зорюулһан боец нүгшэбэ.

...Союзуудай байшан. Тэрэнэй фронтон дээрэ — К. Е. Ворошиловай траурнаар хүреэлэгдэһэн портрет. Декабриин 4-дэ, эндэ, Колонно зал соо, тусхай табсан дээрэ үнгын сэсэгүүдэй дунда наһа барагшын бэетэй хуурсаг табигдаа.

Сэрэгэй парадна формо дээрэ — Маршалай одон ба орденуудай хэдэн дабхар планканууд.

Эхэ ороной үмэнэхи гайхамшаг габьяануудайнгаа түлөө К. Е. Ворошиловай хүртэһэн Советскэ Союзай Геройн алтан хоёр одон, Социалис Ажалай Геройн алтан медаль, Ленинэй, Улаан Тугай, Суворовой орденууд, бусад дээдэ зэргын шагнал хайранууд улаан торгон подушканууд дээрэ табигданхай.

Толгой дээрэнь улаан түг тонгойлгогдон нэнгүүлэгдээ. Мрамор колоннонууд улаан-хара бүдүүдээр орёогдонхой. Хуурсагайнь дэргэдэ — Совет Армиин сэрэгшэд жагсан зогсоно.

Тусхай табсангые тойруулжа олон тоото веногууд табигдаа. Тэдэнэй нэгэнэйнь улаан лентэ дээрэ иигэжэ бэшээтэй: «Климент Ефремович Ворошиловта — КПСС-эй Центральна Комитедһээ». Тэрээнтэй зэргэлээд, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумһээ, СССР-эй Министрнүүдэй Соведһээ табигдаһан веногууд. Мүн тэндэ КПСС-эй Московско комитедһээ, партиин Московско городской комитедһээ, Моссоведэй гүйсэдкомһоо, Фрунзын бүлэһөө, наһа барагшын түрэл садад ба дүтын хүнүүдһээ табиһан веногууд.

Эхэ ороной элитэ мэдээжэ хүбүүе һүүлшынхеэ бараалхан хахасахын тула ажалшадай оролго 16 часта эхилбэ. Хүн зон Колонно зал худар таһалгаряагүй һубарин ерэнэ. Ниислэл хотын заводууд, фабрикануудай хүдэлмэришэд, эмхи зургаануудай хүдэлмэрилэгшэд, Совет Армиин сэрэгшэд, партийна, Соведэй, профсоюзай ба комсомолой хүдэлмэрилэгшэд, ниитын эмхинүүдэй түлөөлэгшэд, студентнэр болон һурагшад элитэ мэдээжэ полководецтой, Совет гүрэнэй оборонно хүсэ шадалые бэхижүүлгэдэ, манай орон дотор социализм байгуулха хэрэгтэ бүхы наһаяа зорюулһан хүнтэй һүүлшынхеэ бараалхан хахасахын тула эндэ ерэнэ.

Траурна аялга зэдэлбэ. Хүндэлэлэй харуулда нүхэд Л. И. Брежнев, Г. И. Воронов, А. П. Кириленко, А. Н. Косыгин, К. Т. Мазуров, А. Я. Пельше, Н. В Подгорный, Д. С. Полянский, М. А. Суслов, А. Н. Шелепин, В. В. Гришин, П. Н. Демичев, И. В. Капитонов, К. Ф. Катушев, Ф. Д. Кулаков, Б. Н. Пономарев гэгшэд ерэжэ зогсобо.

Удаа тээнь Коммунис партиин, Советскэ правительствын хүтэлбэрилэгшэд К. Е. Ворошиловай түрэл садануудай, дүтын хүнүүдэй дэргэдэ ерэжэ, хүндэ гээгдэлэй болоһон тушаа гүн ехэ шаналалаа тэдээндэ мэдүүлнэ.

Декабриин 5-да Москва хото Коммунис партиин ветеран, Эхэ ороной үнэн хүбүүнтэй һүүлшынхеэ бараалхан хахасажа үргэлжэлөө. Эртэ үглөөгүүрһээ Пушкинай талмай дээрэ, Союзуудай байшан тээшэ ошодог Пушкинска үйлсые зубшан ажалшадай колоннонууд жагсаба.

...Арба нэгэн час. К. Е. Ворошиловай бэетэй хуурсаг табигдаһан Колонно зал худар хүнүүд орожо эхилээ. Шаналал гашуудалай дуугай оршон байдалда Москвагай хүдэлмэришэд, партийна, Соведэй, профсоюзай ба комсомолой эдэбхитэд, эрдэм болон соёлой ажал ябуулагшад толгойгоо гунхуулан, хуурсагай урдуур ябажа гарана. Граждан ба Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнуудай ветеранууд, Советскэ Союзда сэрэгэй эрдэм шудалжа байгаа хани барисаата оронуудай сэрэгэй алба хаагшад, офицернүүд болон генералнууд дабшана.

Траурна аялга сэдьхэл хүдэлгэмөөр зэдэлнэ. Граждан дайнай талаар К. Е. Ворошиловай дайшалхы соратнигууд, Климент Ефремовичэй эмхидхэлсэһэн, Реввоенсоведэйнь гэшүүн байһан алдар суута Нэгэдэхи морито армиин ветеранууд хүндэлэлэй харуулда түрүүлэн зогсобо.

Урдань паровоз гаргадаг байһан, мүнөө тепловоз бүтээдэг Луганска заводой хүдэлмэришэдэй делегаци халан зогсобо. Эндэ 1903 ондо К. Е. Ворошилов РСДРП-гэй зэргэдэ ороһон, уданшьегүй Луганска большевигүүдэй комитедэй гэшүүн болон һунгагдаад, тэрэниие толгойлһон юм.

Москвада байдаг дипломатическа түлөөлэлгэтэ эмхинүүдэй толгойлогшонор гүрэнэй элитэ мэдээжэ ажал ябуулагшые хүндэлдэг байһанаа элирхэйлэн мэдүүлхын тула ерэбэд. Дипломатическа корпусой ахамад, Арабуудай Нэгэдэмэл Республикаһаа СССР-тэ байдаг элшэн сайд Мухаммед Мурад Галеб түрүүтэй гадаадын гүрэнүүдэй бүрин эрхэтэ түлөөлэгшэд наһа барагшын дурасхаалые хүндэлэн, минутын туршада дуугай зогсоод, веногуудые табиба.

Зал соо — Климент Ефремовичэй түрэлхид, дүтын хүнүүд ба соратнигуудай — А. И. Микоянай, тэрэнэй бүлын, С. М. Буденнын болон тэрэнэй бүлын, А. Я. Пархоменкын, А. И. Червяковой бүлэнүүдэй асарһан веногууд табяатай.

Чайковскиин, Шопенэй, Бетховеной зохёолнуудһаа хүгжэм таһалгаряагүй зэдэлнэ.

Совет Армиин, Далайн-Сэрэгэй Флодой Главна политическэ управлениин начальник, армиин генерал А. А. Епишев, Советскэ Союзай маршалнууд И. И. Якубовский, Н. И. Крылов, И. Х. Баграмян, армиин генерал И. Г. Павловский, армиин генерал С. С. Маряхин, элдэб сэрэгүүдэй маршалнууд, бусад сэрэгэй элитэ дарганар, үнинэй большевигүүд — М. С. Сараева (эдэнэй бүлэдэ Климент Ефремович 1907 ондо Луганска полициин мүрдэлгэһөө хоргодожо байһан юм), А. А. Андреев, Л. А. Фотиева болон бусад К. Е. Ворошиловай хуурсагай дэргэдэ траурна вахтада жагсаба.

Колонно зал худар олон тоото москвагайхид бүхэли бүлөөрөө ерэнэ. Буурал толгойтой болоһон үбгэд хүгшэд, эдир хүбүүд болон басагад, үхибүүд баглаа сэсэгүүдые асарна. Совет Армиин генералнууд, офицернүүд, сержантнууд болон солдадууд, сэрэгэй училищинуудай солдадууд ба курсантнууд ехэ шаналал гашуудалтайгаар хуурсагай урдуур ябажа гарана.

...Декабриин 5-да долоон час үлүүтэй соо Союзуудай байшан худар хүн зон таһалгаряагүй ерэжэл байба. Москва, манай ороной ажалшадай олон тоото түлөөлэгшэд, аха дүү социалис оронуудай, хани барисаата гүрэнүүдэй түлөөлэгшэд партийна ба гүрэнэй элитэ мэдээжэ ажал ябуулагша, граждан дайнай суута баатартай һүүлшынхеэ бараалхан хахасаба.

(ТАСС).

★ ★ ★

Совет арад, СССР-эй Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй сэрэгшэд элитэ ехэ полководец, партийна болон гүрэнэй ажал ябуулагша Климент Ефремович Ворошиловые декабриин 6-да һүүлшынь замда үдэшэбэ.

СССР-эй Оборонын министр, Советскэ Союзай маршал А. А. Гречко, Совет Армиин, Далайн-Сэрэгэй Флодой Главна политическэ управлениин начальник, армиин генерал А. А. Епишев, Советскэ Союзай маршалнууд М. В. Захаров, И. И. Якубовский, П. Ф. Батицкий, Н. И. Крылов, К. С. Москаленко, И. Х. Баграмян, Советскэ Союзай флодой адмирал С. Г. Горшков, армиин генералнууд С. Л. Соколов, С. С. Маряхин, И. Г. Павловский, инженерно-техническэ албанай генерал-полковник А. Н. Комаровский, элдэб сэрэгүүдэй маршалнууд К. Е. Ворошиловай хуурсагай дэргэдэхи хүндэлэлэй түрүүшын харуулда зогсобо. СССР-эй летчик-космонавтнууд В. Ф. Быковский, В. В. Волынов, А. А. Леонов, П. Р. Попович тэдэниие халаба.

Шаналал гашуудалай хүгжэм зэдэлнэ. Ниислэл хотын заводууд, фабриканууд, барилгануудай делегацинууд, партийна, Соведэй, профсоюзай болон олониитын эмхинүүдэй түлөөлэгшэд хуурсагай хажуугаар дабшан гарана. Шэнэ шэнэ веногууд табигдана.

Элитэ ехэ полководецые һүүлшынь замда үдэшэхээ хариин гүрэнүүдэй олохон генералнууд, офицернүүд ерэбэ.

Венгриин Арадай Республикын, Польшын Арадай Республикын делегацинууд зал соо орожо ерэнэ. Аха дүү арадуудай түлөөлэгшэд веногуудаа табяад, хүндэлэлэй харуулда зогсобо.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшын орлогшо М. А. Яснов, СССР-эй Верховно Соведэй Союзай Соведэй Түрүүлэгшэ И. В. Спиридонов, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь М. П. Георгадзе шаналал гашуудалай вахтада жагсаба.

Шаналал гашуудалай хүгжэм дуулдана. Хүндэлэлэй харуулай халаан һэлгэгдэбэ.

13 час. Нүхэд Л. И. Брежнев, Г. И. Воронов, А. П. Кириленко, А. Н. Косыгин, К. Т. Мазуров, А. Я. Пельше, Н. В. Подгорный, Д. С. Полянский, М. А. Суслов, А. Н Шелепин, Ю. В. Андропов, В. В. Гришин, Д. Ф. Устинов, И. В. Капитонов, К. Ф. Катушев, Ф. Д. Кулаков, Б. Н. Пономарев хүдөөлэлгэ эмхидхэхэ правительственна комиссиин гэшүүд А. А. Гречко, А. Ф. Горкин хүндэлэлэй һүүлшын харуулда зогсобод.

Колонно зал соо хүнүүдэй оролго дүүрэбэ. Коммунис партиин, Советскэ правительствын хүтэлбэрилэгшэд, К. Е. Ворошиловай түрэлхид, хани нүхэд хуурсагай дэргэдэ үлэбэ.

Хахасалгын һүүлшын минутанууд...

Шаналал гашуудалай митинг дээрэ нүхэр Н. В. ПОДГОРНЫН хэлэһэн үгэ

Нүхэдүүд!

Манай парти, бүхы совет арад, манай Зэбсэгтэ Хүсэнүүд Коммунис партиин ветерануудай нэгые, В. И. Ленинэй үнэн шаби ба соратнигые, элитэ ехэ полководец, КПСС-эй ЦК-гай гэшүүн, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй гэшүүн, Советскэ Союзай маршал Климент Ефремович Ворошиловые һүүлшынь замда үдэшэжэ байна.

Хүдэлмэришэн ангиин хэрэгэй түлөө тэмсэлэй ехэ замаар ябажа ерэһэн, бүхы ами наһаяа арад түмэнэй аша туһада, социализм болон коммунизм байгуулгын хэрэгтэ зорюулһан революционерэй, Эхэ ороной алдарта хүбүүнэй дүлэтэ зүрхэн сохилхоёо болибо.

Климент Ефремович багахан хүбүүн байхаһаа ажал хэжэ эхилһэн юм. Шахтада ба заводто хүдэлмэришэнөөр хүдэлхэдөө, нюдарган баяшуулай зараса боложо ябахадаа, хаанта засагай үеын хүдэлмэришэд ба таряашадай ядарал, гасалангые үзэһэн байха. Россиин промышленна томо район — Донбасста, Луганска хүдэлмэришэдэй дунда байхадаа марксизмые һайшаадаг болоһон, социал-демократическа хүдэлөөндэ хабаадаһан, революционно тэмсэлдэ эдэбхитэйгээр оролсоһон байгаа. Бүри 1899 ондо түрүүшынхеэ баригдажа хаагдаһан, тэрэ гэһэнһээ хойшо хаанта засагай тагнуулшадта ходо хашагдадаг, мүрдэгдэдэг болоһон.

Климент Ефремович Ворошилов 1903 ондо РСДРП-гэй зэргэдэ ороод, тэрэнэй ангиин зэбүүрхэл бүрилдэн хатуужаһан, дүй дүршэл ба болбосоролтой болоһон юм. Климент Ефремович удангүй Луганска большевигүүдэй партийна организациин хүтэлбэрилэгшэдэй нэгэн болоо. Эндэ 1905 оной революциин үеэр забастовконуудые, дайшалхы дружинануудые эмхидхэлгэдэ хабаадаһан, орон доторхи түрүүшын хүдэлмэришэн депутадуудай Соведүүдэй нэгэнэй түрүүлэгшээр һунгагдаһан байгаа.

1906 ондо Климент Ефремович партиин IV съездын делегат болоо һэн. Тэрэл съезд дээрэ анха түрүүшынхеэ Владимир Ильич Ленинтэй уулзаһан юм. Энэ мартагдашагүй уулзалга нүхэр Ворошиловай саашанхи бүхы замдань, бүхы ажаябадалдань шиидхэхы нүлөө үзүүлһэн, тиигээд Ленинэй хараа бодолые хэлбэришэгүй баримталдаг, меньшевигүүдтэй, троцкистнуудтай, манай партиин бүхы дайсадтай эрид шууд тэмсэдэг болоһон юм.

Подполиин хүндэ хүшэр байдал, арестнууд, түрмэ ба сүлэлгэнүүд большевигэй зоригые хухалжа шадаагүй. К. Е. Ворошилов Донбасста ба Бакуда, Царицын болон Петербургда байхадаа, хаанта засагтай сэхэ шууд тэмсэдэг, пролетаринарые эмхидхэдэг ба элсүүлдэг, солдадуудай дунда хүдэлмэри ябуулдаг байгаа. Февралиин революциин түрүүшын үдэрһөө Петроградай хүдэлмэришэн депутадуудай Соведэй гэшүүн, большевигүүдэй фракциин бюрогой гэшүүн байһан. 1917 оной мартда Луганскын хүдэлмэришэн депутадуудай Соведэй түрүүлэгшэ болоһон, Луганска большевигүүдэй мандадаар Бүхэроссин апрельскэ конференциин, зэбсэгтэ восстани тухай түүхэтэ шиидхэбэри гаргаһан большевигүүдэй VI съездын хүдэлмэридэ хабаадаһан юм.

Климент Ефремович Ворошилов Агууехэ Октябриин социалис революцида эдэбхитэйгээр хабаадаа. 1917 оной ноябриин үдэрнүүдтэ манай парти К. Е. Ворошиловые революционно Петроградай комиссар болгожо эльгээһэн, харин удаа тээнь Бүхэроссин онсо комиссиие Феликс Дзержинскитай хамта эмхидхэхэ харюусалгатай хүдэлмэри даалгаһан юм.

Нүхэр Ворошиловые мүнөө һүүлшынь замда үдэшэжэ байхадаа, граждан дайнай алдарта баатарые, Улаан Армиин онсо гайхамшаг эмхидхэлшэдэй нэгые, тэрэнэй түүхын мартагдашагүй хуудаһануудтай холбоотой хүниие үдэшэжэ байнабди. Украиные интервентнүүдһээ сүлөөлһэн партизан отрядуудта, Царицыниие хамгаалһан баатарлиг оборонодо, алдар суута Нэгэдэхи морито армиин тугууд доро, Кронштадай үймөөе даралсагшадай — партиин X съездын делегадуудай зэргэдэ дайшалхы командир, Совет сэрэгэй ехэ ударидагшадай нэгэн ургаһан байна. Климент Ефремович Ворошилов манай Зэбсэгтэ Хүсэнүүдые эмхидхэн байгуулха хэрэгтэ бүхы наһанайнгаа ехэнхи хубиие зорюулаа. 15 жэлдэ Оборонын наркомой тушаал даажа ябаа. Түрүүшынхидэй тоодо Советскэ Союзай маршалай нэрэ зэргэ тэрээндэ олгогдоо бэлэй.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай хэсүү шэрүүн жэлнүүдтэ Климент Ефремович Ворошилов Гүрэнэй Оборонын Комитедэй Түрүүлэгшын орлогшо, хэдэ хэдэн фронтнуудта Дээдэ командованиин Ставкын түлөөлэгшэ байһан. Гитлеровскэ фашизмда эсэргүүсэн бодоһон совет арадай агууехэ байлдаанда, дайсаниие бута сохихо хэрэгтэ сэхэ хабаадаа.

Коммунис партиин хүмүүжүүлһэн Климент Ефремович сэрэгүүдые хүтэлбэрилэгшын эмхидхэхы бэлиг шадабаритай, гайхамшаг эрэлхэг зоригтой, хүнүүдтэ энэрхыгээр хандадаг байһан. Совет Армиие, Далайн-Сэрэгэй Флодые эмхидхэн байгуулха, бэхижүүлхын тула ехэ оролдолго гаргаһан наһанайнгаа һүүлшын үдэр хүрэтэр Зэбсэгтэ Хүсэнүүдтэй нягта холбоо барисаагаа таһалаагүй юм.

Политическэ ба гүрэнэй ехэ ажал ябуулагшые үхэл бидэнһээ хахасуулаа. Климент Ефремович Ворошилов 1940 онһоо 1953 он хүрэтэр Совнаркомой, һүүлээрнь СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшоор хүдэлмэрилөө. 1953 ондо СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшээр һунгагдаһан. 1960 онһоо хойшо наһа бараха хүрэтэрөө — СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй гэшүүн байгаа. Климент Ефремович Социалис гүрэнөө бэхижүүлхэ, арадай ажахы болон соёлые хүгжөөхэ, совет арадай амгалан тайбан, аюулгүй байдал хангаха хэрэгтэ бүхы хүсэ шадалаа, ехэ эрдэм мэргэжэлээ, баян дүй дүршэлөө зорюулаа.

Климент Ефремович Ворошилов бүхы наһаяа, түгэлдэр ажал ябуулгаяа ленинскэ Коммунис партитай нягтаар холбоһон байна. Партиин X съездһээ хойшо тэрэнэй Центральна Комитедэй гэшүүн, 1926 онһоо 1960 он хүрэтэр ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн байһан. Хаа хаанагүй, эльгээһэн лэ газартань, өөрынгөө бүхы хүсэ шадалаа партиин хэрэгтэ сүм зорюулдаг байгаа.

Улаан гвардиин, партизан отрядуудай командирһаа Советскэ Союзай маршалда хүрэтэрөө, хүдэлмэришэн, подпольщигһоо партиин ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, ороной гүрэнэй засагай дээдэ зургаанай хүтэлбэрилэгшэдэ хүрэтэрөө дэбжэһэн Климент Ефремович Ворошиловай замынь — революционер ба коммунистын ехэ, алдарта зам мүн.

Нүхэр Ворошиловай онсо гайхамшаг габьяануудые Совет Эхэ орон үндэрөөр тэмдэглээ — хоёр дахин Советскэ Союзай Герой, Социалис Ажалай Герой болоһон, Ленинэй 8 орденоор, СССР-эй орденууд болон медальнуудаар шагнаһан байна.

Климент Ефремович наһа барахынгаа урда тээхэнэ иигэжэ бэшэһэн юм: «Таамаг тодорхойлгодо этигэдэггүйб. Теэд иимэл замаар ябаха хуби заяатай байһандаа баяртайб. Хүдэлмэришэ хүн, революциин солдат байхаһаа үлүү нангин юумэн үгы!».

Климент Ефремович олон миллион коммунистнуудай бүхы совет хүнүүдэй дурасхаалда, социалис Эсэгэ оронойнгоо нангин хилэнүүдые сахин жагсагша совет сэрэгүүдэй хэрэгүүд дотор ходоо мүнхэ зандаа үлэхэл.

Элитэ ехэ партийна, гүрэнэй, сэрэгэй ажал ябуулагша Климент Ефремович Ворошиловай алдарта һайхан ажаябадалынь манай Ленинскэ партиин хэрэгэй түлөө, коммунизмын хэрэгэй түлөө тэмсэлэй эрхим жэшээ болохол.

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

ШҮҮМЖЭЛЭЛЭЙ ҺҮҮЛЭЭР...

Үйлэдбэриин түсэбэй таһалдалда орохоёо байһаниинь зарим тэгүүр һарын хахадлаһанһаа хойшо эли болодог гээшэ. Тиихэдэнь заатагүй һарынгаа түсэб дүүргэхэ гэһэн захиралта бууха. Цех бүхэндэ ами абахын аргагүй гэхээр шангаар хүдэлжэ эхилдэг. Хүдэлмэриин сагһаа үлүү ехээр ажаллалган захагүй ааб даа. Амаралтын үдэр мартагдаха. Хүтэлбэрилэгшэдшье тэбдэхэ, нишэ тиишээ ябуултаха. Бэе бэедээ зэмэ тохолгон олошорхо. Юрэдөө, шуулатайхан лэ үе хүрэжэ ерэдэг шуу. Эгээл иимэ ушар Сэлэнгын модоной баазада ходо гэхээр үзэгдэжэ байдаг һэн. Һарын, жэлэй туршада иимэ жэгдэ бэшээр предприятиин хүдэлдэг байһан ушар үйлэдбэриин байдалда, түсэб болон уялга дүүргэлгэдэ али зэргын һаад түбэг татадаг һэм.

Үйлэдбэриие эрхилэлгэдэхи иимэ ехэ дутагдал тушаа 1968 оной эсэс багаар болоһон партийна организациин тоосоото суглаан дээрэ коммунистнууд шанга шүүмжэлэл хэһэн, саашадаа ингэжэ хүдэлхэеэ болихые, энэ асуудалые зүб руунь шиидхэхын тула хэмжээ абахые эрид шууд эрилтэ хэһэн байгаа. Ганса энэ бэшэ ааб даа. Тус предприяти дээрэ ажалай эмхидхэл һула байһан, ашаа ябуулха, асарха гэхэдэ автотранспорт, вагон ходо дутаха, ажал дээрээ хүнүүдэй осолтохо аюул үзэгдэһөөр байгаа. Ажалай болон ниитын журам эбдэхэ, хүдэлмэридөө гарахагүй гү, али зайгуултаха ушаршье яһала тохёолдодог һэн.

Эдэ бүгэдэн тухай тогтоходоо, баазын хүтэлбэрилэгшэд, партбюро ба профсоюзай рабочком хадаа коллективэй дунда хүмүүжүүлгын хүдэлмэри хангалтагүйгөөр ябуулна, социалис мүрысөө мүүтэйгөөр эмхидхэжэ шаданагүй, дүнгүүдые болзор соонь согсолжо, ажалшадта мэдээсэхэ гэжэ оролдодоггүй гэхэ мэтын шүүмжэлхы ажаглалтануудые хэһэн бэлэй. Тэрэнишье тон зүб. Мүрысөөнэй эмхидхэл эндэ үнэхөөрөө һула байгаа. Хүдэлмэришэн бүхэн өөрын социалис уялга абаагүй, өөһэд хоорондоо мүрысэдэг гурим ёһотоор нэбтэрүүлэгдээгүй байһан. Энэ хэрэгтэ партийна организациин һаналаа табяагүй байһаниинь элирнэ ха юм.

Үшөө нэгэ дутагдал гэхэдэ, предприятиин хүтэлбэрилхы тушаалтад, инженер болон технигүүд цехүүд соогуур, бригадануудаар ябахадаа, тэндэ ажаллажа байһан хүнүүдтэй ёһоор хөөрэлдэхэ, ойлгуулалгын хүдэлмэри ябуулха гэжэ балай хүсэдэггүй байгаа. Энэ баримта юу гэршэлнэб гэхэдэ, олониитые коммунис ёһоор хүмүүжүүлхэ хэрэгэй хангалтагүй байһые элирхэйлнэ.

Иимэ шанга шүүмжэлэлэй гараад, олон дурадхалнуудай ороод байхада, тэрэ суглаан дээрэ һунгагдаһан шэнэ партбюрогой урда гайтайхан шэнги байһаниинь мэдээжэ. Теэд шэнэ партбюро тэрээнһээ ехээр түбэгшөөгөөгүй. Суглаанай боложо үнгэрһэн дары коммунистнуудай хэһэн хамаг шүүмжэлхы ажаглалтануудые, оруулһан дурадхалнуудые илгажа, тус түстань шэнжэлжэ үзөөд, һүүлээрнь тэдэнэй мүрөөр саашадаа ямар хэмжээ абаха аргаяа бэдэрһэн юм. Нэн түрүүн тусхай хэмжээ ябуулгануудые зохёожо, тэдэниие дүүргэлтэ болгохо харюусалгата нюурнууд тодорхойлогдоо.

Энэ хэрэг бүтээлгэдэ партбюро өөрөө хам орохо зуураа, предприятиин хүтэлбэрилэгшэдые, партийна эхин организацинуудай секретарьнарые, ниитын эмхинүүдэй ударидагшадые хабаадуулба, тус тустань даабари үгэбэ. Удаань тэдэ даабаринуудай дүүргэлтые хиналта доро абаа. Тиихэтэеэ хамта коммунистнуудай хэһэн шүүмжэлхы ажаглалтануудые, оруулһан дурадхал һанамжануудые бэелүүлхэ зорилгоор ямар хэмжээнэй абтажа, юунэй бүтэжэ байһан тушаа партийна суглаан болон заседани дээрэ хэлэжэ үзэдэг гурим тогтоогоо.

Тэрэшэлэн энэ талаар харюусалгата даабари абаһан хэн нэгэн партийна суглаан дээрэ, бюрогой заседани дээрэ тоосоо хэдэг болобо. Иимээр табигдаһан гурим предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэдэй инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэдэй харюусалгые улам дээшэлүүлхэ эгээл оншотой, аша үрэ ехэтэй арга боложо үгэһэн байха юм. Коммунистнуудай хэһэн шүүмжэлэлдэ хайхарамжагүйгөөр гү, али дутагдал усадхаха хэрэгтэ нозог нобшоор хандадаг хүтэлбэрилэгшэд ниитын зүгһөө дахин һануулга абадаг, аягүй байдалда ородог байгаа. Тобшолон хэлэхэдэ, иимэ хэмжээн хүмүүжүүлхы ехэ үүргэтэй арга дүршэл боложо шадаа гэжэ тэмдэглэмээр.

Үнгэрһэн тоосоото үедэ Сэлэнгын модоной баазын партбюрогой эмхидхэн ябуулһан хүдэлмэриин үрэ дүн һайн. Эндэ эмхидхэлэй-партийна хүдэлмэри нилээд һайжараа, ниитэ-ойлгуулалгын хүдэлмэридэшье хубилалта горитой. Партийна организациин энэ хэрэгээ эмхитэйгээр, таһалгаряагүйгөөр, зоримгойгоор ябуулжа байхадань, предприятиин үйлэдбэридэшье һайнаар нүлөөлнэ.

Сэхынь хэлэхэдэ, партийна хүдэлмэриин һайжарһанай зэргээр предприятиин ажабайдал эрид хубилаа. Энэ баазын ажалай эмхидхэл хоёр жэлэй урда тээхитэй сасуулшагүй ондоо болоо. Хүдэлмэрилэгшэ бүхэн эрмэлзэл ехэтэйгээр, габшагайгаар хүдэлнэ. Тиимэ байхадань ажал хүдэлмэришье урагшатайгаар ябаха байна бшуу. Тэрэ хубилалтые ганса баримтаар харуулая. Урдань гээгдэжэ ябаһан тус предприяти энэ жэлдэ һураггүй һайнаар хүдэлөө. Байгша оной гурбан кварталай үедэ промышленна продукци саашань худалдаха түсэбөө 100,6 процент дүүргэһэн жэшээтэй. Экономическа бусад үрэ дүнгүүдынь нилээд һайжараа.

Тэсгэн энэ партийна организациин тоосоото-һунгалтын суглаан болоо һэн. Партийна организациин, предприятиин хүдэлмэриин яһала һайжарбашье, дутуу дунданууд, алдуу эндүүнүүд баһал элирүүлэгдээ ааб даа. Гансата юумэн хуу һайн болошохо, дутагдалнууд дууһан усадхагдашаха гэжэ юун байхаб. Урданайнгаа дүй дүршэлые хэрэглэн, коммунистнуудай хэһэн шүүмжэлхы ажаглалта болон һанамжа дурадхалнуудые партбюро бүридхэн согсолоо. Партиин гэшүүдэй зааһан дутагдалнуудые усадхаха зорилгоор мүн лэ дэлгэрэнгы хэмжээ ябуулганууд зохёогдоо. Тэдэнээ хүсэндэнь хүргэхын тулада Сэлэнгын модоной баазын партбюро эмхидхэлэй хүдэлмэри ябуулжа эхилээ.

И. МОДОРОВ,
КПСС-эй обкомой инструктор.
Прибайкалиин аймаг.

ТАБАН ЖЭЛЭЙ ТҮРҮҮШҮҮЛ

Улаан-Үдын судна бүтээлгын заводой хүдэлмэришэд А. Н. Буркин А. С. Юртаев хоёр багша Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойн хүндэлэлэй социалис мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр оролсожо, ажал хүдэлмэридөө һайн амжалта туйлана. Эдэ нүхэд мүнөө жэлэйнгээ түсэбые болзорһоонь холо урид дүүргээд, түсэбтэ табан жэлэй һүүлшын жэлэй түсэбөөр ажаллажа байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: А. Н. Буркин, А. С. Юртаев.

Д. БАЛДАНОВАЙ фото.

ҮНЭН СЭДЬХЭЛЭЙ ҮГЭНҮҮ...

В. И. Лениндэ бэшэг эльгээгээгүй нэгэшье томошог һуурин тосхониие манай ороной карта дээрэ олохонь бэрхэтэй бэзэ. В. И. Ленин бэшэг абаха бүхэндөө хүдэлмэришэн, таряашанай бэшэһэн үгэнүүдые хадуун шэбшэдэг, баярладаг һэн. Буряадай ажалшадһаа эльгээгдэһэн 35 бэшэг, телеграммануудд даб дээрэ олдонхой. 1920 ондо Верхнеудинскын залуушуул Майн 1-нэй һайндэрые угтахаяа сугларaад, Ленинда эгээ түрүүлэн бэшэг эльгээһэн байна. Энэ бэшэг соогоо «Верхнеудинск хотын Коммунис залуушуулай союзайхид, бидэнэр, таниие амаршалаад, Танай үндэр дээдэ нэрэдэ хүрэмөөр ябахабди гэжэ тангаригланабди»—гээд бэшээ һэн. Нүгөө бэшэгыень хүдэлмэришэдэй байшангые нээлгэтэй дашарамдуулан эльгээһэн юм. Хүдэлмэришэнэй байшан бии болгохо тухай Верхнеудинскын Советтэ үшөө 1918 ондо хэлсэгдэһэн. Энэ оной июлиин гурбанай үдэр «Вестник Советов Прибайкалья» газетэдэ ингэжэ бэшэгдэбэ.

«Сүлөө сагаа өөртөө туһатайгаар хэрэглэхэ, һураха арга боломжо хүдэлмэришэдтэ олдоногүй. Энэ хэрэгтэ таарама байшангай, библиотекын үгы дээрэһээ ниитэ эмхидхэлэй хүдэлмэри ябуулха аргагүй.

Суглаа хэжэ боломоор, библиотекэ, уншалгын зал, хүүгэдэй классууд, профессиональна союзуудай, газетын редакци—эдэ бүгэдые суглууһан байшан хүдэлмэришэнэй зүрхэн шэнги сохилхо ёһотой. Иимэ байшангые һаядаа бии болгохо гээшэ шухалын шухала хэрэг». Революцида эсэргүү этэгээдүүдэй, сагаан чехүүдэй баруун тээһээ дутэлхэлээр, хүдэлмэришэдэй клуб тогтоохо тухай хэлсээн саг зуура болюулагдаа һэн. Харин 1921 оной августын 28-най үдэр Арадай байшан нээхэ гэһэн хүсэл бэелүүлэгдээ. Энэ ушар тухай «Красное Прибайкалье» газетын 1921 оной сентябриин 2-ой номерто ингэжэ бэшэгдэнхэй: «Наробразой областной таһагай һургуулиһаа гадуур хүдэлмэри ябуулдаг комиссиин үүсхэлээр, Верхнеудинскын политическэ ба ниитын эмхи зургаануудай түлөөлэгшэдэй хабаадалгатайгаар Арадай байшан (энэнь мүнөө ород драмын театрай байшан баяр баясхалангай оршон байдалда нээгдэбэ».

В. И. Ленинэй нэрэ энэ байшандаа нэгэн дуугаар үгтэжэ иимэ телеграмма эльгээ һэн:

«Верхнеудинск хотын ажалшадһаа Москва, Кремль, Лениндэ 1921 оной сентябриин 3.

Танай нэрэ абаһан Арадай байшан Верхнеудинскдэ нээгдэбэ. Баярай суглаанай үмэнэһөө дэлхэйн пролетариадай вождиие амаршалнабди.

Түрүүлэгшэ Абрамович».

Энэ байшан Верхнеудинск хотын ёһотойл соёл гэгээрэлэй түб болоо бэлэй. Революционно һайндэртэ зорюулһан баярай суглаанууд болодог, эрхим артистнуудай хабаадалгатайгаар наадан табигдадаг һэн. 1922 оной август һара соо наада табижа суглууһан мүнгэниинь үлэсхэлэн байдалда ороһон Поволжиин зондо эльгээгдээ юм. Тэрэ байшандань библиотекэ, уншалгын зал нээгдэжэ, ажалшад ехэл дуратайгаар ерэдэг болобо. Баһа элдэб кружогууд, секцинүүд хүдэлдэг бэлэй.

Сентябриин һүүл багаар түрүүшын областной партийна конференци зарлагдажа, автономито область тогтоохо тухай эмхидхэлэй хүдэлмэриин дүн гаргаад, саашанхи зорилго тухайгаа хэлсэһэн юм. Тэрэл үдэртөө В. И. Лениндэ амаршалгын телеграмма эльгээгдээ. Энэ телеграмма соогоо вождиёо бэеэ гамнахыень гүйн, һанаагаа зобожо бэшэһэн байна.

Хүдэлмэришэд, таряашад Лениндэ хандан, өөрынгөө ... дол хубаалдан бэшэдэг ... Жэшээлхэдэ, милициин ... рилэгшэд революционно ... дэһэн зонуудтай тэмсэлд... сэ шадалаа гамнахагүй... тангариглан бэшээ һэн.

ДВР-гэй Буряад-Монгол ... ластиин Хориин аймаг... Анаа тосхоной ... суглаанай II сессиин ... Ильичдэ амаршалгын ... ингэжэ эльгээһэн юм. «Д... тономито областиин бүр... зоной үмэнэһөө Национ... лаан танаар дамжуул... Россие, арад зоной хүб... бэеэ даагаад тодорхой... нангин уряае хооһон ... доогоор бэшэ, харин бэ... рэнь бэелүүлжэ байгаа... дээрэхи түрүүшын орон... луунаар амаршална. Бү... рэнэй мэдэлдэ ороһон үн... вет засагай улам даам... гыгөөр ургэдэхэ хэрэгт... зэргээрээ туһалха аргаг... даа шаналнабди. Бидэн... монгол ажалшадай тү... империалис дээрмэшэд... илажа, ажалшадай засаг... илан мандаха байһан... бди».

ВЦИК-эй Президиум... оной майн 30-най тогтоол... Буряад-Монгол Совет ... Республика тогтоогдожо, арадай һанал бодолынь ... бэ. Энэ ехэ баяртай ... лан, Ильичтэ телеграмма... шэгүүд эльгээгдэһэн юм. ... мир Ильичтэ багшанар, ... пернүүд, партийна хүд... шэд, буряад эхэнэрнүүд ... шуул өөрынтөө һанаж... нангин үгэнүүдые хэл... бодолоороо хубаалдадаг ... Эдэ бэшэгэй, телеграмм... хэн Ильичтэ арад зоной ... байһые гэршэлнэ.

Г. СЕ...

УРДАМНАЙ УГАА ЕХЭ ЗОРИЛГО

Совет оронойнмнай ниислэл хото Москвада боложо дүүрэгшэ Колхозникуудай бүхэсоюзна гурбадахи съезд дээрэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Л. И. Брежневэй хэлэһэн үгые, мүн колхозой Жэшээтэ шэнэ Устав тухай нүхэр Д. С. Полянскиин хэһэн элидхэлые манай колхозой гэшүүд түрүүн радиогоор шагнаад, һүүлдэнь газетэнүүдһээ дахин дахин уншажа, халуунаар зүбшэн хэлсэнэ, һанал бодолоо хубаалдана.

Тэрэнишье ойлгосотой. Энэ съезд дээрэ колхозуудай болон колхозникуудай мүнөөдэрэй ажабайдалай, ажал хүдэлмэринь, мүн саашанхи хүгжэлтынь замые хараалһан шухалын шухала асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдээ ха юм.

Таряан, мал ажалай продуктнуудые улам элбэг дэлбэгээр абаха, эрхим шанартай, хямда сэнтэй эдеэ хоолой зүйлнүүдээр хүн зоной эрилтые гүйсэд хангаха хэрэгтэ съездын материалнууд соо онсо анхарал хандуулагдана.

Нэн түрүүн газараа зүбөөр, эрдэм ухаанай, түрүү дүй дүршэлэй үндэһөөр ашаглаха, газарай үрэжэл һайжаруулха, химиин зүйлнүүдые үргэнөөр хэрэглэхэ, үйлэдбэриин һалбаринуудые тусхай мэргэжэлтэй болгохо, томодхохо, ажал хүдэлмэриие бүхыдэнь оньһожоруулха гэхэ мэтэ асуудалнууд тон хурсаар табигдана. Мүн хүдөөгэй залуушуулые зүбөөр хүмүүжүүлхэ, социалис мүрысөөнэй агууехэ хүсые һайнаар хэрэглэхэ, эхэнэр колхозникуудта анхарал ходо хандуулжа байха, хүн зоной соёл болбосорол, ажаһуудалые улам һайжаруулха хэрэгтэ баһал ехэ анхарал хандуулагдана гээшэ.

Съездын материалнуудтай танилсажа байхадаа өөһэдынгөө хэжэ байһан ажал хүдэлмэриин зарим тэды түйлалтануудые мүнөө үеын эрилтэнүүдтэй сасуулха, үнөө юу хэхэ ёһотойбибди, ямар дутагдалнууд байнаб гэжэ хаража үзэхэ, зохихо тобшолол хэхэ зэргэтэй болонобди.

Манай Баян-Голой колхозой гол һалбари—мал ажал болоно. Тиимэһээ һүүлэй жэлнүүдтэ адууһа малһаа ашаг шэмэ ехээр абадаг болохо, продукциин өөрынь үнэ сэнгые хямдаруулхын тула зарим тэды хүдэлмэри хээбди. Урдань жэжэ тарду байһан һаалиингаа бүхы гүүртэнүүдые зохихо тээшэнь томодхожо, гурбан томо фермэ эмхидхээ һэмди. Жэшээлхэдэ, мүнөө Үрэжэлэй фермэдэ 360 үнеэд, Үүлтэртэ малай фермэдэ—220 үнеэд, Соёл гэжэ газарта—300 үнеэд. Жэжэ гүүртэнүүдые томодхоходо тэндэхи хүндэ хүдэлмэриие оньһожоруулха, малаа зохид типовой байраар, үбһэ тэжээлээр хангахадамнай һураггүй һайн болоо үгөө. Фермэнүүдээ тосхон һууринуудта дүтэ болгоходо һаалишад, малшадшье дуталдахаяа болёо. Үнеэдэй һү шэмэшье яһала дээшэлжэ эхилээ. Байгша оной үнгэрһэн 10 һарада колхозой түрүү һаалишан Цындема Дашиева үнеэн бүриһөө 2388 килограмм һү һаажа, аймаг соогоо социалис мүрысөөндэ эрхимлээ. Тэрэшэлэн һаалишад Е. Ринчинова, М. Гилязева, З. Раднаева. Н. Раднаева болон бусад арба гаран һаалишад энэ үе соо үнеэн бүриһөө 1600—2000 килограмм һү һаанхай.

Колхоздо 26,5 мянган хонин һүрэг тоологдоно. Энээнһээ урагша хониднай бригада, отделени бүхэндэ тарашанхай байһан. Мүнөө хони үсхэбэрилхэ тусхай мэргэжэлтэй бригадануудые эмхидхээбди. Мүн хонидой үүлтэр һайжаруулха хэмжээн абтана.

Саашань колхозой олзо доход зүбөөр хубаарилха тухай хэдэн үгэ хэлэхэмни. «Олзо доходые зүбөөр хубаарилха гээшэ үйлэдбэриин хэмжээе дээшэлүүлхэ тон шухала эрхэ нүхэсэлэй нэгэн болоно» гэжэ нүхэр Д. С Полянскиин элидхэл соо хэлэгдэнэ. Олзо доходые хубаарилхадаа ноосэлгын, хэрэглэмжын, ниитын фондынуудые хоорондонь зүбөөр тааруулха, хүдэлһэн хүнүүдые һайнаар урмашуулха хэрэгтэ ехэ анхарал хандуулагдаха байһаниинь ойлгосотой.

Манай колхоз энэ жэлдэ 1,9 миллион түхэригэй олзо, тэрэ гоодо 200 мянган түхэригэй сэбэр ашаг олзо оруулхаар хараална. Тиихэдэ хубаагдадаггүй гол фондмнай 2 миллион түхэригтэ хүрөө. Гадна гэшүүдэй ажалай, урмашуулгын түлөөһэндэ 600 мянган түхэриг гаргашалагдана. Зоной соёл болбосоролой, гэгээрэлэй хэрэглэмжэдэшье горитой мүнгэн таһалагдана. Гансахан энэ жэлдэ Баян-Голдо 35 хүнэй эмшэлүүлхэ больница баригдаа. Байрань халуун уһаар дулаасуулагдана, тэндэнь халуун, хүйтэн уһан оруулагдаа. Мүн хүниие эмшэлхэдэ хэрэгтэй бүхы медицинскэ техникэ, түхеэрэлгэ колхозой мүнгөөр худалдагдажа абтаа. Гадна Үрэжэл гэжэ газарта 150 үхибүүдэй һураха эхин һургуулиин байшан баригдажа ашаглагдаа. Үхэр, хонидой хэдэн типовой байра, малшадай гэрнүүд шэнээр баригдаа.

Гэхэтэй хамта ажалдамнай ехэхэн дутагдалнуудай бии байһаниие мэдэрнэбди. Илангаяа газараа үшөөл зүбөөр ашаглажа шаданагүйбди. Ургасань бага байна. Энэ жэлдэ ган гасуур болоожо, орооһо таряан, үбһэ ногоон, малай бусад тэжээл тон бага абтаа. Тиимэһээ үбэлжэлгын үедэ малшадай дунда социалис мүрысөө хэлээ хэзээнэйхиһээ һайнаар эмхидхэхэ, үхэр, хонидые гарзалуулангүй ондо оруулһан, мяха, һү ноохо ехээр абаһанай түлөө хүнүүдые урмашуулха нэмэлтэ түлөөһэнэй гуримые шэнээр табяабди. Мүрысөөнэй гуримые дүүргэһэн фермэ, отаранууд тус тустаа 500—600 түхэриг шан, нэмэлтэ түлөөһэндэ хүртэхэ юм. Гадна залуушуулнай малай үбэлжэлгэдэ олоороо туһалалсаха гээ. Һаяхан колхозой комсомолшуудай суглаан болоожо, тэндэ комсомол, залуушуулай 80 процентнь фермэ, отаранuудта хүдэлхэ, малай үбэлжэлгые үнгэргэлсэхэ гэһэн шиидхэбэри абаа.

Колхозникуудай бүхэсоюзна съезд дээрэ манай үндэһэн хуули—колхозой Уставай баталагдаһан ушар манай артелиин гэшүүдэй ажалай эдэбхиие улам бадаруулба.

Л. РАДНАЕВ.
Варгажанай аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ.

ТҮРЭЛ ОРОН ДОТОРНАЙ

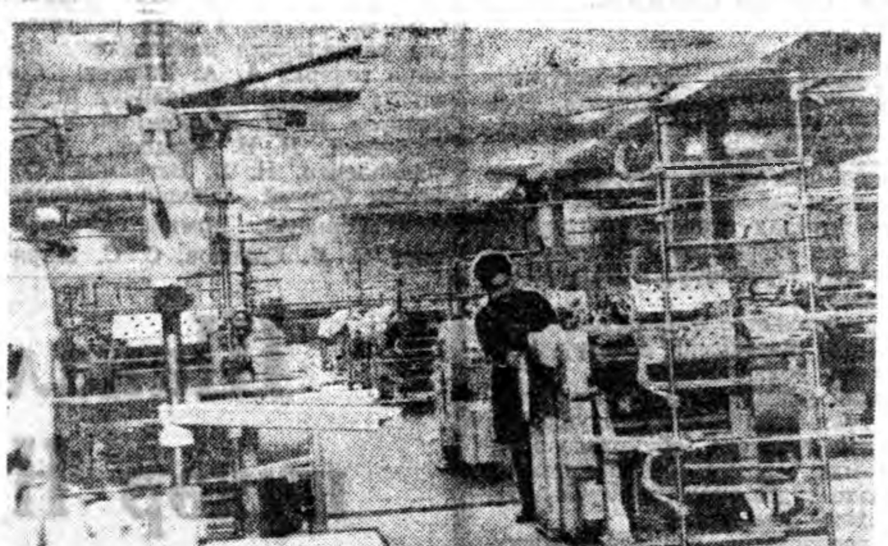

Казахстанай Кустанай городто костюмай бүд нэхэн гаргаха шэнэ комбинадай барилга дүүрэхэ дүтэлөө. Комбинат ашаглалгада ороһонойнгоо һүүлээр жэл бүри 20 миллион метр бүд нэхэн гаргаха юм. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Кустанайн комбинадай нэгэ цех соо.

АПН-эй фото.

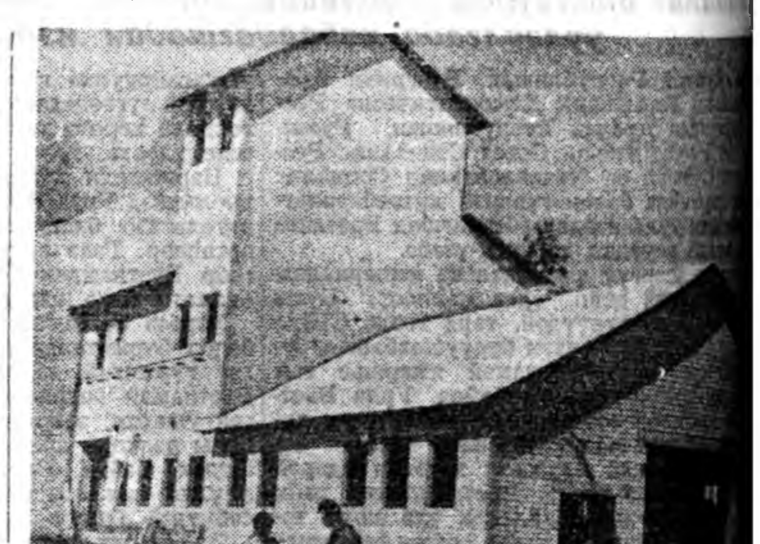

ЛИТВАГАЙ ССР. Кельмескэ районой Ленинэй нэрэмжэ... зой олзо доход жэл бүри ехэ болоожо, үйлэдбэриин бари... улам үргэнөөр хэхэ, шэнэ техникэ худалдан абаха арга бол... болоно. Энэ хэрэгтэ 1969 он соо 300 мянга гаран түхэри... лагдаа. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: колхоздо баригдаһан тарланай шэн...

ТАСС-ай фото...

ТАНИИЕ ЯМАРААР ХАНГАНАБ?

I. ЖАРГАЛАНТАДА ДҮТЭШЬЕ ҺАА...

Албанай хэрэгээр хүдөө нютаг гараха бүридөө ээлүүдгүй бодолгодо абтахаш. Зүгөөр элдэбын асуудал ой ухаандам орожо, зүрхэ сэдьхэлыем ээлээд һалабагүй. Тиигэбэшье аймагай түб ороогүйб, тушаалта хүнүүдһээ тусхай маршрудшье абаагүйб, харин анханһаа суутай Жаргаланта хүрэжэ ерээ һэм.

Эндэхин балайшье гайхаагүй. Зүгөөр мүнөө сагай хүнүүд жэжэ юумэнһээ сонордохоо болёо ха юм. Хэрэг ушар тухайдаа колхозой парткомой секретарь нүхэр Чебунинтай хөөрэлдэходэм, ямар даабаритайгаар ерэһыем тааһан янзатайгаар урдаһаам хараад:

— Үбэлжэлгэ гэнэ гүт?—гэжэ асууба.

— Тиимэ

— Н-даа. ябахал ёһоороо ябаа болоно. Сэхыень хэлэхэдэ, хүшэр байна... Үбһэ тэжээл хоморшог...

— Малшад соёлой, ажаһуудалай талаар хэр зэргэ хангагданаб?

— Һайрхаадхиха юумэн үгы хэбэртэй. Парткомой секретаряар оройдоо хоёрдохи һараа хүдэлнэб, бүхы юумэнтэй дууһан танилсажа үрдеэгүйб. Һаалиин гүүртэ, отара ... ябахадаа хаража, мэдэжэ абана бээт.

Хойто үдэрынь колхозой комсомолой организациин секретарь Аюур Аюшеевтэй хамта һаалиин гүүртэ, отарануудаар ябаха болобоб. Габшагай гаһар, шуран бэрхэ хүбүүнтэй суугтаа ябахада аятай зохид байгаа бэлэй. Нютагай хүн һэн тула эндэхи байдал тэрэ һайса мэдэхэ байшоо.

Жаргалантаһаа гурбан модоной зайда ахалагша хонишон Ц. С. Раднаевагай харууһалдаг эхэ хонидой отара оршодог. Улаан-Үдэ гү, али Галуута-Нуур ошохоёо яарадаг хүнүүд энэ отарын хажуугаар үдэр бүри гарадаг шуу. Сэхыень хэлэхэдэ, тус отара ехэ харгын бэлшэр дээрэ байна гэхэдэ алдуу болохогүй. Тиимэһээ зургаан зуун эхэ хонидые үдэр, һүнишье ходо харууһалжа байһан хонишод соёлой, ажаһуудалай талаар яһала гэмгүй хангагдана гэжэ һанагдаа һэн. Хонишодтой даамай зохидоор хөөрэлдэхэдэ, һайрхаадхиха юумэн үнэхөөрөөшье үгы бэлэй. Хонидоо тобир тарганаар ондо оруулхые, нэгэшье хурьга гарзалуулангүй түлжүүлхые оролдодог хонишод сүлөөтэй сагаа шадал зэргээрээ үнгэргэнэ гэжэ ойлгоо һэмди.

Шадал зэргээрээ гэжэ гү? Мүн даа. Теэд энэнь ямар удхатай юм? Ахалагша хонишонтой хөөрэлдөөд туршая.

— Сүлөөтэй сагаа хайшан гэжэ үнгэргэнэбта?

— Ажалаа хээд лэ байдагбди. Ондоо юумэн юун байха һэм бэ-э. Энээ уруумнай һонин һорьмой зоншье ябадаггүй. Хонидоо тобир тарганаар ондо оруулаал һаа...

Цыретор Санжановнагай ингэжэ харюусахань буруу бэшэ. Колхозойнгоо хонин һүрэгые олоор үдхэжэ, бүришье дэлгэр баян болгохо эрмэлзэлгэтэйгээр хүдэлнэ бшуу. Мүнөө үе сагай хонишоной ажабайдал гушаад гү, али табяад онуудайхиһаа тад ондоо болонхой, һайн һайхан зоригтойгоор хүдэлдэг хүнүүдэй түхэл шэнжэшье танихын аргагүйгөөр хубилаа ха юм. Энээн дээрэһээ тобшолол хэхэдэ, мүнөө сагай хүнэй эрилтэ ехээр ургаа. Теэд энэнь тэрэ дарыдаа хараалагдана гү?

— Колхозой нөөд энээ уруутнай ябана гү?

— Ябадаг лаа. Теэд ажалаарнай һонирхоод, хонидоо тобир тарганаар ондо оруулхыемнай үшөө дахин һануулаад лэ ошодог.

Ингэжэ харюусахань мүн баһа зүб. Гэбэшье эндэхи хонишод соёлой, ажаһуудалай талаар муугаар хангагданхай. Хоёр булын байрладаг гэр газаагаа ямаршье хашаагүй, дүрбэн зүгэй һалхи угтажа байха юм. Һаяын үдэрнүүдтэ, кэлэйшье мэдэһээр, Колхозникуудай бүхэсоюзна съезд Москва хотодо болоожо дүүрэе. Энэ съездын ямар удха шанартай байһые хонишод ухаалан ойлгохые эрмэлзээ бэлэй. Уншаха гэхэдэнь, халаг, даб дээрэ газетэ, журналшье байхагүй: юу хээ һайса мэдэхэ хүнтэй хөөрэлдэхэ гэхэдэнь, жаалдамар, агитатор, политинформатор гү, али лекторшье ерэхэгүй юм. Хонишодые социалис мүрысөөндэ уриһан уряа лозунгһоо болохо, эндэхи хонишод ямар отарынхидтай мүрысэхэ ёһотой байһаа мэдэнэгүй.

— Кинофильм харана гүт?

— Үни заланай хараагүйбди.

— Концерт харана гүт?

— Һайндэрэй болоходо заримамнай Жаргаланта ошодог, тиихэдээ харадаг. Жиирэй үдэрнүүдтэ ямар концерт харахабши даа.

Бидэ Цыретор Санжановна Раднаеватай хахасаад, тэрэнтэй суугтаа хүдэлдэг Ц. Ж. Найданова гэжэ хонишонсойдо оробобди. Гэртээ лэ лэ һаланзаар байдаг айлайхи байшоо. Наймадахи класста һурадаг Бимба гэжэ хүбүүнииньшье нимэрхүү байдалда дадашанхай янзатай. Хоёрдохи класста һурадаг дүү басагаяа үглөө бүри дахуулаад, аяар гурбан модоной зайда оршодог һургуулида ошодог юм. Тэдэнэр оройдоошье гайхадаттүй, иимэ байха ёһотой гэжэ һанана ха. Сэхыень хэлэхэдэ, һургуулиһаа холо байрладаг малшадай үхибүүдэй һуралсал тушаа һаналаа табиха саг үни хада тулажа ерээ ха юм.

— Энээ уруутнай эмшэлэгшэд ябана гү?

— Нёдондо хабар нэгэ залуухан фельдшер басаган ерээд, гэрээ хайшан гэжэ ариг сэбэрээр бариха тухай хөөрэлдөө үнгэргөө бэлэй. Али нэгэнэймнай гэнтэ халуурхада хэрэглэхэ эмэй хэды таблеткэ орхижо ошоходонь балсаа һэмди,—гэжэ Ц. Ш. Найданова хөөрэбэ.

Үе наһаараа хонидые харууһалжа ябаһан ажалша бэрхэ хүнүүдэй үгэ зүгаада яажа үнэншэнгүй байлтайб. Колхозой нөөдшье эдэ бүгэдэниие дууһан мэдэрээ бэлэй. Үшөө мүүнь гэхэдэ, һүүлэй үедэ эндэхи колхозой һаалиин гүүртэ, отарануудаар автолавка ябанагүй. Хаа ганса ябадаг байгаашье һаа, малшадай хэрэглэхэ шухаг юумэн доогуур һалашадаг байһан. Жаргалантын сельподо саг үргэлжэ юу хаэн наймаалагдадаг юм ха. Теэд колхозой түбһөө дүтэшье, холошье хүдэлдэг малшадай олонхидто мүртэй юумэн хүртэлэггүй муутай. Арайл гэжэ магазинда ерэхэдэнь, эд бараанай магазин 2—3 часай туршада хаалгаатай байдаг.

Жаргалантаһаа оройдоо гурбан модоной зайда оршодог отарынхидай байдал тухай дээрэ хэлэгдэбэ. Тус отаратай зэргэлээд шахуу байдаг Б. Е. Аюшеев Д. К. Лифантьев хоёрой отарада тон иимэ байдал үзэгдэнэ. Илгаань гэхэдэ, нүхэр Лифантьевай гэр булынхид ... тула Жаргаланта ошод... рин өөрын хара бан... заншалтай. Гэбэшье ма... үмсэдөө тиимэ бани ... гүй ха юм.

Далайта гэжэ газар... нэй нэрэмжэтэ колхоз... томо фермэ байдаг. Энд... гушаад хүн хүдэлнэ. ... малшад яһала гэмгүй ... һаа, сүлөөтэй сагаа ... доор үнгэргэхэ аргагүй... Дулаан намарһаа энд... эмхидхэхэ һанаатай ту... рэ гэрынь бүтэһэн тоо... аад, тэндэнь мүнөө хүн... на.

Колхозой түбтэ ... гүүртэ, отаранууд ... тухай хэлэгдэбэ. Соёл... лай талаар эндэхи ма... гэмгүй хангагдаха гэж... һэн. Тиин гэһээ...

Нэгэ үдэрэймнай ... лэ дүүрээ һэн. Колхозой ... организациин секрета... Аюшеевтэ хэды шэнээн ... гаашье һаань, хоёрдо... ажалша бэрхэ малшат... яба һэмди.

М. ОСО...
манай тусхай ...
Сэлэнгын аймаг.

Цуг орн-нутгудын пролетармуд, негдцхэтн!

ХАЛЬМГ ҮНН

...тск Союзин Коммунистическ партин Хальмг таңһчин комитетин,
...г АССР-н Деед Советин боли Министрмудин Советин газет

«Черноземельский» гэжэ племзаводой ахалагша хонишон Егор Шурткаевич Лукшанов гансал өөрынгөө ажахыда бэшэ, харин бүхы Хальмагай АССР-тэ мэдээжэ болонхой.

Ажал хүдэлмэридөө эрхим амжалта туйлаhанайнгаа түлөө нүхэр Лукшанов Ленинэй орденоор шагнагдаhан юм. Энэ нүхэртэ Социалис Ажалай Геройн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдонхой, СССР-эй Верховно Соведэй депутадаар hунгагданхай.

Е. Ш. Лукшановай хүтэлбэрилдэг хонишодой бригада түсэбтэ табан жэлэй дүрбэдэхи жэлдэ хурьга абаха, ноохо хайшалха социалис уялгануудаа амжалтатай бэелүүлээ. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Е. Ш. Лукшанов.

А. КАРНИКОВАЙ фото.

...гай АССР Каспий шадарай баруун хойто ...го Дон хоёрой хоорондохи набтар газарта ... 75,9 мянган дүрбэлжэн километр газар ...лдэг.

...агууд—монгол гарбалтай зон юм. XVI-дахи ...эй дүүрэтэр хальмагай угсаатан Централь...а оршодог Джунгариин талануудта ажаhуу...а. Феодальна дайн сэрэгүүдhээ, хүршэ hуу...эл арадуудай добтолгоhоо тэшхэжэ, хальма...атан (дүрбэд ба түргэдүүд) XVI-дахи зуун ...үл багта ба XVII-дохи зуун жэлэй эхеэр ...энэй хилэ тээшэ нүүхэ баатай болоо hэн. ...—Россин бүридэлдэ хальмагуудай hайн ду...еролгын дүүрэнтэhэн жэл гэжэ тоологдодог.

...статья дотор хальмаг арад тухай, хубисха...аhаа эхнлээд манай үдэр хүрэтэр тэрэнэй ...ухай, совет засагай үедэ Хальмагта ямар ...анууд болооб гэжэ «Буряад үнэн» газетын ...дта тобшо тэдыгээр хөөрэхэ зорилго табиг...

ҺАНАЛ БОДОЛНУУДАЙ ХҮСЭЛДЭҺЭН ТАЛА

...шье hаа, хальмаг арад дабтагдашагүй ...хэтэй юм. Тэрээн тухайнь тус статья соо...ее.

...мир Ильич Ленин залуухан совет гүрэнэй ...ан тухай бодомжолон, зүрхэеэ үбдэн, 48 ...саада тээ иигэжэ бэшээ hэн: «РСФСР-эй ...рагты. Вологдоhоо хойшо, Ростов-на-До...а Саратовhаа зүүн-урагша, Оренбургhаа ...hоо урагша, Томскhоо хойшо соёл болбо...л арбаад гүрэнэй багтахаар нюдэ алда... дайда оршоно. Тэдэ бүхы энэ газар ...аар гээгдэнги, зэрлиг шахуу байдал, ... зэрлиг байдал үзэгдэнэ».

...-на-Дону хотоhоо зүүн-урагша оршодог ...тала Агуехэ Октябриин урда тээ, Лени...дээр хэлэбэл, «гээгдэнги, зэрлиг ша...алтай, ёhотойл зэрлиг байдалтай» хизаар ...юм. Бусад аха дүү арадуудай туhаламж...ал талануудайнгаа шарайе шэнэдхэн ху...тула Хальмагай ажалшадта оройдоол та...хэрэгтэй байгаа ха юм. Совет гүрэнэй ...н жэлнүүдтэ социально-экономическа, ...литическэ, соёл болбосоролой талаар ма...байдалые алишье талаарнь үндэhөөрнь ...а арга боломжын бии байhые hэжэглэдэг ...«мэдэлшэд» баруун зүгтэ олдодог hэн. ...нөө ленинскэ партиин ашаа оролдолгоор, ...лай баатарлиг ажалай ашаар манай ...ар ехэ хубилалтануудай, илангаяа Халь...н национальна заха хизаар байhан ню... эли бодо хараатай хубилалтануудай бо...хы дэлхэй хаража байна. Баруунай бур...элтэнэй «номнолые» манай түүхэ эсэс...а.

... зуу гаран жэлэй саада тээ хальмагууд ...рилдэ hайн дураараа ороhон юм гэжэ ... hэн. Тус түүхэтэ баримта хальмаг болон ...дай хани барисаанай эхин боложо ...й. Степан Разинай ба Емельян Пугачё...даhан арадай бүhалгаануудай, харин бу...адhаа ород газарые хамгаалhан дайн ...уудай гал дүлэн соогуур шалгагдан ба...ан энэ хани барисаан хальмаг арадай эко... ба соёл болбосоролоо hалбаруулан хүг...эргэтэнь горитой нүлөө үзүүлээ.

...ье хаанта засаг хальмагуудые сэрэгэй хү...ожо хэрэглэхэhээ бэшэ, тэдэнэй хуби ...анаагаа табидаггүй байhан юм. Хаанта ...едэ ажалша хальмаг арад ямаршье эрхэ...г бэшэг мэдэхэгүй, гээгдэнги, дарагданги ... байhыень хэн арсаха бэлэй.

...агуудай революциин урда тээхи ажабай...й «Хальмаг аха дүүнэр» гэжэ мэдээжэ ... соогоо В. И. Ленин 1919 оной зун тоб ...эhэн байха. «Танай арадай үнгэрhэн са...рал зоболонгой дууhашагүй гэнжэ мэтэ ...э энэ ленинскэ документ соо уншана. Танай арад ажахын ба политическэ та...гдэнги байhан тулада бага хүсэтэйхэн хүршэнэрэйнгөө зүг...гдадаг байгаа бшуу. Шуhата булимта...аусөөр бусад түрэлтэниие гартаа оруул...та засаг эрхэ сүлөөдэ дуратай хальмаг ...е богоолшолгын гэнжээр хүрмэhэн бай...гэжэ богоолнууд шэнгеэр таанарта хан...».

...э Октябриин социалис революциин ур...альмаг арад Бумбын орон тухай ульгэр ... hэн. Тэндэ мүнхэ хабар, мүнхэ залуу ...амаг юумэн хуу элбэг гэжэ тэрэ ульгэр ...дэдэг байгаа.

... Агууехэ Октябрин социалис револю...эсэтэ долгин хальмаг арадай ээм дээрэhээ ...рлалтые абажа хаяа. Үни заяанай ху...н энэ hайхан хабар «Аврорын» дохёонтой ...альмагай тала дайдануудта хүрэжэ ерээ ... түүхэтэ дэмбэрэлтэ ушар тухай «Минии ...ка» гэжэ шүлэг соогоо хальмаг поэт ...женов иигэжэ дуулана:

...р дэлхэйе «Аврорын»
... жэгүүрээр дайрахалаар,
...агай газар дайдада
...ай аадар адхараа hэн».

...ой октябрьhаа хальмаг арадай ажабайдал... хуудаhан, хүгжэн hалбаралгын хуудаhан ... hэн.

...най мухар hүзэг, бүдүүлиг абари зан, ...дуу байдал ошон ошоо. Хабарай бүлеэхэн ...

...аадарай уhан үбэлдөө сугларhан муу муухай юумэнhээнь газарые яажа сэбэрлэдэг бэ, тэрээн шэнгеэр Агууехэ Октябрь ажалша хальмагай сэдьхэл зүрхые сэбэрлэжэ, түрүү яhатанай түлөөлэгшэ болотор ургуулаа.

Совет засагай тогтотор, Хальмагта нэгэшье город, нэгэшье промышленна предприяти, нэгэшье газетэ байгаагүй. Бүхы хүн зонойнь оройдоол 2,3 процентнь үзэг бэшэг мэдэдэг hэн. Тэрэ үедэ бии байhан гушаад эхин hургуулида нютагай баяшуулай оройдоол зургаан зуугаад үхибүүд hурадаг байгаа. 18-дахи зуун жэлэй hүүлээр хальмаг талануудаар яншалhан польско эрдэмтэн ба уран зохёолшо Ян Потоцкиин ажаглаhанай ёhоор, «мянган кибиткэhээ гү, али гурбан мянган хүн зонhоо бүридэhэн хотондо 220-ёод бүхы зиндаагай гэлэн самбартан тоологдодог hэн».

1917 оной октябрьhаа урда тээ Хальмаг ороной ажал үйлэдбэри гээгдэнги ахир арганудаар эрхилэгдэдэг, феодальна үзэл бодолой хизаар гэжэ тоологдодог hэн. Бүхы мал адууhанайнь наянhаа дээшэ процентнь дүрбэн мянгаад баяшуулай гарта hэн, тиихэдэ 20 процентнь 28 мянга үгытэй тарилашад, малшадай хубида хүртэдэг бэлэй. Хальмаг хотонуудта газар гэшхэхэ малшьегүй зон олон hэн. Тэрэ үедэ тариян ажалынь хальмаг арадые хилээмээр хангажа бирадаггүй байгаа. Тиимэhээ хүршэ губернинүүдhээ 160 мянган пүүд ороохон хальмагта асарагдадаг байгаа.

Хальмаг арадай соёл болбосорол ба экономико тушаа хаанта засагай зүгhөө ямаршье оролдолго гаргагдадаггүй байhые гэршэлhэн архивай нэгэ документые харахада hонирхолтой. «Астраханска губернидэ ажаhуудаг хальмаг хүн зоцдо зорюулан, тусхай газетэ хэблэхэ тухай асуудалаар» гэжэ тэрэ документ нэрэтэй. Хальмагуудта газетэ бии болгохо тухай тус асуудалай шиидхэбэри албан хойрог хандалгаhаа боложо, хоёр жэл соо— 1911 оной хабарhаа 1913 оной хабар болотор унжагайраа hэн. 1913 оной майн 17-до хаанта засагай чиновнигуудай нэгэн иимэ удхатай резолюци тэрээн дээрэ бэшэhэн байгаа: «Энэ хэрэгые дүүрэhэн дээрэ тооложо, саашаданъ ямаршье бэшэлсэлгые болюулха».

Хальмаг арадай гэгээрэл тухай анхарал оролдолго хаанта засаг юундэ гаргадаггүй байгааб гэhэн асуудалда В. И. Ленин «Хальмаг аха дүүнэр» гэжэ хандалга соогоо иимэ үгэнүүдээр харюусана: «Мүлжэхэ дарлахада хүнгэн байхын тула таанарые зорюута барга харанхы байдалда байлгадаг hэн».

Совет засагай тогтоhоной түрүүшын үдэрhөө эхилжэ, Владимир Ильич Ленин хальмаг арадта эсэгэ ёhоной анхарал оролдолго гаргаа. Тэрэнниень Ленинэй гар табилгатай удаадахи документнүүд гэршэлнэ: «Хальмаг аха дүүнэр» (1919 оной июлиин 22), «Газар уhаяа шэнээр эрхилхэ тухай хальмаг арадта соносхол» (1919 оной июлиин 24), «Зүүн зүгэй арад зоной амидаржа байhан нютагуудта РКП(б)-гэй зорилгонууд тухай гэhэн асуудалаар РКП(б)-гэй ЦК-гай Политбюрогой тогтоолой проект» (1920 оной октябриин 13), «Хальмаг арадай автономито область бии болгохо тухай Арадай Комиссарнуудай Соведэй тогтоол» (1920 оной ноябриин 4).

«Зүүн зүгэй арад зонуудай амидаржа байhан нютагуудта РКП(б)-гэй зорилгонууд тухай гэhэн асуудалаар РКП(б)-гэй ЦК-гай Политбюрогой тогтоолой» дүрбэдэхи пункт бага яhатанда Ленинэй ямар хани халуунаар хандадаг байhые гэршэлнэ. Тэндэ иигэжэ бэшээтэй: «Өөрын автономито эмхи зургаануудтай үшөө болоодүй зүүн зүгэй яhатануудта, нэн түрүүн хальмагууд болон буряад-монголнуудай ажабайдалда автономиие зохихо түхэл соонь нэбтэрүүлхые зүбтэй дээрэ тооложо, Наркомнацда даалгаха».

Тиигэжэ олон зуун жэлэйнгээ түүхэдэ хальмаг арад Ленинэй ба тэрэнэй партиин ашаар гүрэн түрын болон политикын талаар бэеэ даанги байдалтай болоо hэн. 1970 оной июль соо манай республикын ажалшад орденто хальмагай автономиин табин жэлэй ойе баяр баясхалантайгаар hайндэрлэхэ.

Владимир Ильич Ленниндэ хальмагуудай хани халуунаар дурладаг байhан тухай манай республикын арадай поэт Хасыр Сян-Бельгин «Ленин-хальмаг» гэhэн шүлэг соогоо иигэжэ хангюурдана:

«Түрэл арадhаа хэлэнниинь таhаршагүй огто,
Тэрээндэл Ленин хүн бүхэнтэй нэгэн лэ!
Уладууд өөрымнай гэжэ Ленинние тоолог,
Унаган хальмаг лэ гээд би хэлэгшэб».

Агууехэ Октябрьhаа урда тээ Хальмагта газар тарялангай ажал эрхилдэггүй шахуу байгаа. Хальмагай газарые юундэшьеб үрэжэлгүй гэжэ тоолодог hэн. Энээнтэй дашарамдуулан, революциин урда тээ манай талануудые шэнжэлhэн И. Житейцкий гэгшын хэлэhэн үгэнүүд hонирхолтой. 1892 ондо өөрынгөө очеркнууд соо hанаа амархан тэрэ ингэжэ бэшээ hэн: «Хальмагай талын дунда эдеэ хоолой хомор дээрэhээ, уhанай дуталдадагhаа ба уларилайнь шэрүүн дээрэhээ үсөөхэн тоото дүрбэн хүлтэ амитадай ажамидардаг нютагта ажал сахидаг хүн зоной нютагжахын аргагүй. Эндэ хүн ой модо, үбhэ ногоо, тарня талха ургуулжа, уhа элбэгээр абажа бирахагүй».

Тэрэ шэнжэлэгшын баталан хэлэhые манай үдэрнүүдэй амжалтата алхамууд буруу hүргөө. Хальмагай ажалшад өөрынгөө газар уhан дээрэ тарияшье, ой модошье, алим жэмэсшье, мүн бусадшье газарай эдеэ ургуулжа шадаха байhанаа харуулаа... Мянгаад тракторнуудтай, тарня хуряаха комбайнуудтай, автомобиль болон бусад хүдөө ажахын машинануудтай жаран долоон совхоз, гурбан колхоз 900-гаад мянган гектар газар тарялангай газар эдлүүрилдэг. Республикамнай тарна талханай талаар нютагайнгаа хүн зоной эрилтые хангаад, мүн ниитын мал адууhые хоолоор тэдхэхэhээ гадна, Эхэ орондоо горитой тарна талха тушаадаг.

Хальмагта революциин урда тээ газар уhалуури гэжэ байгаагүй. Халуун наран хуурай hалхин хоёрhоо газарай хүрьhэн хаха гантадаг бэлэй. Хальмагай арадай поэт, М. Горькиин нэрэмжэтэ РСФСР-эй гүрэнэй шангай лауреат Давид Кугультинов тэрэ сагууд тухай иимэ үгэнүүдээр бэшэнэ:

«Хурабшашье уhан!—гэжэ гэншэн,
Хужарай, hалхинай тооhоор хооилон,
Хальмагай талануул, зободог hэн гэгшэл,
Хахара гантан, харахада хооhон».

Мүнөө республика доторнай мянгаад шахуу гектар газар ходо уhалагдажа байдаг.

Уhалуури эрхилhэнэй ашаар Хальмагта эдеэ хоолой шэнэ ургамал—барайгар таригдадаг болоо. 1966 ондо барайгар таридаг hалбаритай «Восход» гэжэ совхоз 466 га талмайhаа гектарай 44 центнер барайгар хуряагаа hаа, 1968 ондо 1015 га газарта тарилга хэжэ, гектарай 64 центнертэ хүргөө. Барайгар тарилгын талмай улам ургэдхэгдэнэ. «Калмыцкий-Красносельский» гэжэ барайгар ургуулдаг хоёрдохи совхоз эмхидхэгдээ.

Хальмагай талануудта уhа элбэгжүүлхэ, уhалуури эрхилхэ хүдэлмэри үргэлжэлhөөр. Республикын баруун урда зүгтэ Чограйска сөөрэмэй барилга дүүрэжэ байна. Тэрэ сөөрэм 700 миллион кубометр уhа багтааха шадалтай. Хүнэй гараар тогтоогдоhон энэ далайhаа 140 модондо зурыhан каналаар уhан урдажа ерээд, Хара газарые ундалуулжа, хабтагай ехэ бэлшээриие уhаар хангаха. Урдань нюдэндэ урин бэшээр харагдадаг байhан хальмаг тала мүнөө уhалууриин каналнуудай сэнхир лентэнүүдээр хээлэгдэжэ, ой модоной ногоон хананuудаар хушагданги.

Хальмагай республика — нарин ноохото хонидые ба мяханай үүлтэрэй мал үсхэбэрилдэг хизаар. Малшад ба хонишод манай эндэ эгээл хүндэтэй хүнүүд гэжэ тоологдодог. Тэдэндэ 300 мянган толгой үхэр, 2 миллион хахадhаа үлүү хонид даалгагданхай. 1968 ондо Хальмагай малшадhаа Эхэ оромнай 46 мянган тонно үлүүтэй эрхим шанартай мяха абаа hэн. Ороной-мнай бүд нэхэбэрилгын промышленность манай республикын хонишодhоо арбаад мянган тонно нарин ноохо абадаг байна. Экономистнуудай тооlohоной ёhоор, Советскэ Союзда оёгдодог нарин хилгааhан костюмуудай дүрбэнэй нэгэн бүхэниинь хальмаг мериносуудай ноохоор хэгдэдэг.

hаяхан эмхидхэгдэhэн Мяханай мал үсхэбэрилхэ Хальмагай эрдэм шэнжэлэлгын институт (КНИИМС) нютагай үүлтэрэй малнуудай мяханай шанарые саашадань hайжаруулха асуудалаар хүдэлжэ эхилэнхэй.

Совет засагай үедэ хальмаг хотонуудай түхэлнүүд, талын хүнүүдэй ажаhуудал танигдахаар бэшэ болоо. Мүнөө үедэ кибиткэнүүд олдохонь шухаг, музейн хэрэгсэл болонги. Манай республикын алишье буланда hайн байрануудтай шэнэ гэрнүүдтэй, ажаhуудалай эрилтэ хангаха предприятинуудтай, соёл гэгээрэлэй ба медицинскэ эмхи зургаануудтай мүнөө сагай тосхонууд бодонхой. Республика дотор мүнөө үедэ 194 клуб ба соёлой байшангууд, 190 библиотекэнүүд хүдэлдэг. Кинотеатрнуудта, соёлой байшангууд болон клубууд шадар 322 кино-тодхобори эмхидхэгдэнхэй. Иимэ тоо, баримтанууд революциин хойто тээхэнэ бүхы Россида үгы байhан юм.

Хальмаг бүлэ бүхэндэ соёл гэгээрэл, баян байдал ерээ. Түб hуурнhаа холо байрладаг хонишоной гэртэ мүнөө Ильичэй лампочка, газаар дүрэдэг плиткэ, телевизор обёорхонь гайхал бэшэ. Мүнөө сагта талын хүнүүдэй сэдьхэлые мориной хурдан гүйдэл хангахаа болижо, «Волгодо», «Москвичта», мотоциклдэ hуугаад гүйлгэлдэдэг болонхой.

Ильичэй лампочкын hосодоггүй hуурин, тосхонуудые хаанашье олохогүйт. Республикын ажахынуудай хахадhаа ехэнхинь гүрэнэй энергосистемэhээ зайн гал абадаг. hаяар Хальмагай республика бүхы дээрээ зайн галаар хангагдахаар хүлеэгдэнэ.

Хэрбээ Агууехэ Октябрьhаа урда тээ Хальмагта ямаршье промышленность үгы шахуу байбал, совет засагай үедэ республика дотор хүнгэн, эдеэ хоолой промышленность бии болоо, барилгын материалнуудай үйлэдбэри эмхидхэгдэнхэй, машина бүтээлгэ хүгжэжэ эхилээ. Хальмаг хадаа нефть болон газ абадаг республика боложо байна.

Харгы зам болон хэлхээ холбоон саашадаа хүгжэнэ. Хүн зониие зөөдэг эгээн түрүүшын автомобильна харгы Астраханьhаа Элистэ хүрэтэр 43 жэлэй саада тээ нээгдэhэн юм. Автомобильна ажахы тэрэ үедэ тонно хахад хэмжээнэй оройдоол юhэн машинатай hэн. Мүнөө республика дотор хэдэн мянгаад ашаанай, хүнгэн автомобильтай, автобустой хорёод гаран авто-ажахы тоологдоно. Асфальтаар хушагдаhан харгынуудай барилга республика дотор үргэн дэлисэтэйгээр ябуулагдана.

1967 оной ноябриин 5-да Хальмагай ниислэлдэ түрүүшын поездын ерэhэн ушар республикын ажалшадта ехэ баяр асараа бэлэй. Ондоо область, хизаарнуудтай түмэр харгын холбоотой болохо тухай хальмаг арадай үнинэй хүсэл одоошье гүйсэлдөө ха юм.

Соёлой хубисхалай дүн бүришье гүнзэгы удха шанартай. Хаанта гүрэнэй заха хизаар байhан, «гээгдэнги, зэрлиг шахуу байдалтай, ёhотойл зэрлиг байдалтай хизаар байhан Хальмаг орон мүнөө эрдэм соёлой hалбаран хүгжэhэн газар болоо. Республикын хүн зоной дүрбэнэй нэгэн мүнөө hуража байдаг. Элистэ хотодо республикын арадай ажахын бүхы hалбаринуудта мэргэжэл түгэс кадрнуудые бэлдэдэг багшанарай институт, политехническэ техникум, багшанарай, медицинскэ, хүгжэмэй училищинууд болон бусад hургуулинууд бии.

Хэлэ бэшэгэй, түүхын эрдэм шэнжэлэлгын институт, Мяханай, мал үсхэбэрилхэ эрдэм шэнжэлэлгын институт, ой модо хамгаалха станци болон бусад научна эмхи зургаанууд угаа ехэ шэнжэлэлгын хүдэлмэри ябуулдаг. 1970 оной январиин 1-hээ Элистэ хотодо Хальмагай гүрэнэй университет нээгдэхэнь.

Хэрбээ урдань Хальмагта үзэг бэшэг мэдэхэ хүнүүдые хургаа даража тоолохоор байгаа hаань, мүнөө өөрын эрдэмэй докторнууд болон кандидадууд бии болонхой. Республикын арадай ажахынуудта арбаад мянгаhаа үлүү дээдэ болон дунда эрдэмтэй мэргэжэлтэд, тэдэнэй дунда үсөөн бэшэ эхэнэрнүүд хүдэлдэг. Зуун дүшөөд жэлэй саада тээ талын hайхан басаганда хандажа, Александр Сергеевич Пушкин «Хальмаг эхэнэр» гэжэ шүлэг соогоо иигэжэ бэшээ hэмнэй:

«Ши француз хэлээр үгэлдэггүйш,
Ши Сен-Мараар hонирходоггүйш,
Шекспирые бишиихэшье сэгнэдэггүйш».

Республикын ажабайдалда болоhон баярта ехэ хубилалтанууд хальмаг литературын саашадаа хүгжэхэ хэрэгтэ hайн нүлөө үзүүлээ. hүүлэй жэлнүүдтэ манай уран зохёолшодой бэшэhэн бүлэг роман болон туужанууд хэблэгдээ. Поэт Д. Кугультиновта Максим Горькиин нэрэмжэтэ РСФСР-эй гүрэнэй шан ба бүлэг уран зохёолшодто «Хальмагай АССР-эй арадай поэт» гэhэн нэрэ зэргэ олгоhон ушар манай литературын шанарайнгаа талаар нилээдгүй ургаhые гэршэлнэ бшуу.

1967 оной январь соо Москвада үнгэргэгдэhэн долоон хоногой туршада хальмаг литература шангахан шалгалта барижа гараа hэн.

Мүн баhа хальмаг арадай искусство амжалтатайгаар хүгжэнэ. Элистэ хотодо гүрэнэй драмтеатр, «Тюльпан» гэжэ нэрэтэй дуу ба хатарай ансамбль хүдэлнэ. Манай дуушад ба хатаршад өөрынгөө бэлиг шадабаряар Москвагай, Сибириин, Ураалай, Хойто Кавказай, Кубаниин олон хотонуудай харагшадай анхарал татаhан юм.

«Элистэ» гэжэ радиостанци, телецентр, телестуди хүдэлдэг болонхой. Элистынхид ба республикын олон районуудай хүн зон сэнхир экранайнгаа ойро hуугаад, Москвагай телевидениин, интервидениин программа хараха аргатай.

hүүлэй үедэ республика дотор спорт олоной анхарал татана. Хальмагта мори урилдаан, барилдаан, мотобол, футбол, спидвей гэхэ мэтын спорт амжалтатайгаар хүгжэнэ.

Совет засагай үедэ республика дотор хэблэл үргэнөөр хүгжэнэ. Хэрбээ 1917 он болотор Хальмагта нэгэшье газетэ үгы байбал, мүнөө 11 районно, гурбан республиканска газетэ, «Теегин герл» («Талын гэрэл») гэжэ альманах хэблэгдэнэ. Хальмагай номой хэблэл түсэбтэ табан жэлэй хоёр хахад жэлэй туршада 1375 мянган хэhэгээр 250 нэрэтэй номуудые хэблэжэ гаргаа. 1969 ондо хэблэл захилгын хэмжээе хаража үзэбэл, республикын ажалшадай мянган хүн бүхэндэ 988 хэhэг хүртэнэ.

Хүн зониие эмшэлэлгэ жэлhээ жэлдэ hайжарна. Хэрбээ 1914 ондо Хальмагай бүхы газар дайдада оройдоол хоёр врач, дунда эрдэмтэй арбаад эмшэд тоологдодог байбал, мүнөө республикын ажалшадай бэеын элүүрые 2 мянгаад шахуу эмшэд, тэрэ тоодо 5 зуугаадhаа үлүү врачнууд сахина.

1969 оной майн hайндэрнүүдэй урда тээ СССР-эй болон РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведүүд «Хальмагай АССР-эй ажахые саашаданъ хүгжөөхэ хэмжээнүүд тухай» гэhэн тогтоол баталан абаа.

Тус документнүүд соо промышленностиин болон хүдөө ажахын хүгжэлтые түргэдхэхэ, хүнэй байрануудые, соёл гэгээрэлэй гуламтануудые барилгын, уhаар хангалгын асуудалые шиидхэхэ, адуу малай хоол бэлдэхэ баазануудые бэхижүүлхэ талаар туhаламжа үзүүлхэ хэмжээ ябуулганууд хараалагданхай.

Хальмагай Автономито республикые мүнөө үедэ үшөөл ехээр hалбарха замдаа ябана гэбэл, алдуу болохогүй. Нэгэ хэдыхэн сагай үнгэрхэдэ, манай республикын тала дайдануудаар шэнэ заводууд ба фабриканууд, тосхонууд ба городууд баригдаха, сэсэрлиг саадууд hалбаржа, алим жэмэсүүд элбэгжэхэ.

Я. ДЖАМБИНОВ,
Э. ИЛЬДЖИРИНОВ,
СССР-эй Журналистнуудай холбооной гэшүүд.

ЭЛИСТЭ ХОТО.

Элистэ станцида жэл ошохо бүри арадай ажахын элдэбянзын ашаан ехээр ерэдэг боложо байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: станциин дежурна П. У. Батыров (зүүн гарhаа), тепловозой машинист В. Н. Бутырин.

А. КАРНИКОВАЙ фото.

...ийска машина бүтээлгын завод—Хальмагай эгээл томо промышленна ...риятинуудай нэгэн. Энэ заводто бүтээн гаргагдаhан элдэб түхэлэй авто...шануудые Украина ба Казахстанай, Ураал ба Сахалинай, Алас-Дурна ...азай харгынуудта хаража болохо.

А. КАРНИКОВАЙ фото.

УРАН ЗОХЁОЛШОДОЙ ХОЛБООНДО

БАГШЫН ОЙДО—ЭРХИМ БЭЛЭДХЭЛ

Һаяхан Буряадай Уран зохёолшодой партийна суглаан боложо, «В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойе угтуулан республикын уран зохёолшодой хэжэ байһан ажал хүдэлмэриин ябаса тухай» асуудал хаража үзэһэн байна. Элидхэлшэ, Уран зохёолшодой холбооной харюусалгата секретарь И. К. Калашников түүхэтэ ойдо зорюулагдажа һаһала олон шэнэ зохёолнууд бэшэгдээ, В. И. Ленинэй һургаал заабариин буряад совет литературада ямараар бэелһые харуулха, тунхаглаха зорилготой элдэб уулзалганууд, уншагшадай конференцинүүд үнгэргэгдэнэ гэжэ тэмдэглэбэ. Ишагтал партийна һудалтай, социалис реализмын гурим ёһо баримталһан хурса удхатай, уран һайханайнгаа талаар эрхим бүтээлнүүдые уран зохёолшодой бэелүүлхэдэ туһалха зорилготойгоор эмхидхэгдэһэн тусхай прозын, поэзиин, хүүгэдэй литературын секцинүүдэй хүдэлмэриие бүри һайжаруулха, залуу зохёолшодто туһатай үнэтэ һургуулинь болохын тула коммунистнарай ажал, оролдолго үшөөл ехэ байха ёһотой гэжэ һануулаа. Мүн «Байгал» журналай редакци эмхидхэлэйнгээ хүдэлмэриин зарим тэды дутагдалнуудые дары усадхажа, ойн урда тээ ба болохо үедэ толилогдохо зохёолнуудайнгаа түсэбтэ харюусалга ехэтэйгээр хандахыень уряалһан байна.

Һүүлэй үедэ багшын образтой сэхэ холбоотой шэнэ зохёолнуудые Ц. Галсанов, Н. Дамдинов, Д. Жалсараев Ш. Нимбуев болон бусад зохёолшод бэшэһэн байна, тэрэнһээ гадна Ч. Цыдендамбаевай «Холо ойрын түрэлнүүд», И. Калашниковай «Шэнэ сагай шэнжэ», Ш-С. Бадлуевай «Хүнэй шарай», В. Сергеевэй «Һайхан үдэр», Б. Санжин Б. Дандарон хоёрой «Заяанай зам» гэһэн шэнэ романууд, А. Бальбуровай «Манай Буряадта», Ц. Галановай «Рэгзэмаа», С. Цырендоржиевай «Хүлгөөтэ һүни», Д-Д. Дугаровай «Хара булган» болон бусад шэнэ туужанууд, Н. Дамдиновай Доржо Банзаров» гэжэ зүжэг, В. Митыпов, К. Балков гэгшэдэй повесть, рассказуудай түрүүшын номууд толилогдожо, уншагшадай, харагшадай анхарал татаһан, һайн сэгнэлтэдэ хүртэһэн байна. Мүн уран шүлэгэйшье талаар Ц-Д. Дондокова, Д. Улзытуев, В. Петонов, А. Бадаев, М. Самбуев болон бусад амжалта туйлаа.

Гэхэтэй хамта уран зохёолшод хүүгэдтэ зорюулагдаһан һайхан шанартай, уран хурса зохёолнуудые үшөөл үсөөнөөр бэшэнэ, зүжэгэй талаар зарим тэды ажал хэгдэбэшье, киносценари оройдоо бэшэгдэнэгүй гэжэ хэлээ.

Суглаан дээрэ үгэ хэлэһэн коммунистнууд, зохёолшод Ч. Цыдендамбаев, Ц-Д. Дондокова, М. Степанов, Ц. Галсанов, Ц-Д. Дамдинжапов, А. Бальбуров, Н. Балдано, Д. Жалсараев болон бусад В. И. Ленинэй түүхэтэ ойн дүтэлхэ бүри зохёолшодой ажал хэрэг бүри абьяас ехэтэй болохо ёһотой, шэнэ зохёолнууд дээрэ һуухынгаа хажуугаар тэдэ ниислэл хотынгоо республикынгаа олонинтэ уншагшадтай уулзалгануудые олошоруулха, ниитын хүдэлмэришэд эдэбхитэй хабаадаха. Ильичэй хэрэгэй Буряад орондо үнэтөөр бэелһые, мүнөө үеын совет хүнүүдэй ажалай габьяа харуулһан очерк, публицистикэ республикын газетэнүүдтэ, «Байгал» журналда олоор бэшэхэ, радио болон телевиденеэр дамжуулхые хүсэбэ.

Бүхы совет арадай, дэлхэйн ажалшан арадай вождь В. И. Ленинэй 100 наһанай ойдо зорюулагдан хэгдэжэ байгаа ажал хэрэгүүд манай зохёолшодой идейнэ талаараа улам хатуужаһые, уран шадабаряараа бэрхэ болоһые гэршэлхэһээ гадна, 1970 ондо Агуухэ Октябриин хубисхалай гуламта болохо Ленинград хотодо үнгэргэгдэхэ Буряадай литература ба искусствын декадада харюусалга ехэтэй бэлэдхэл болохо ёһотой гэжэ суглаан уран зохёолшодой үмэнэ табяа.

Энэ партийна суглаанай һүүлээр уран зохёолшодой хамтын суглаан болобо. Тэрээн дээрэ СССР-эй уран зохёолшодой холбооной гэшүүдээр шэнэ хүнүүдые абаха асуудал хэлсэгдэжэ, «Хүнэй шарай» гэжэ романай автор Шираб-Сэнгэ Бадлуев залуу уран зохёолшодой IV Бүхэсоюзна зүблөөндэ хабаадаһан поэт Мэлс Самбуев хоёрой мэдүүлгэнүүд харагдаа. Эдэ нүхэдые Уран зохёолшодой холбооной гэшүүдээр абаха гэжэ тогтооһон байна.

Д. ЭРДЫНЕЕВ, манай корр.

Амаралтын үдэрэй хуудаһан

Ч. ДАРИБАЗАРОН

БОДОЛ

Буруу бодол, зүб бодол,
Булгаа бодол, залгаа бодол,
Һайхан бодол, һамуу бодол,
Зүбтэй бодол, зүдэрүү бодол—
Уураг тархиин уршалаагаар
Урагша хойшоо һүндэлөөд

Аяар замбуулинай хаягаар
Аялга татаһан бодол.
Хүн түрэлтэнэй хуяг —
Хүндэш, хүнгэнш бодол
Эршэтэ ехэ хүсэн —
Эгээлэйл хүнэй бодол!

* * *

Үлгэн эхэ Юртэмсын
Үй түмэн тооһондо
Үлхэлдэн ябаһан би
Өөрынгөө һулахан аялга
Үнэн зүрхэнһөө шүтэжэ

Үргэдэгбэ агуу Замбида.
Энэмни энэрхы сэдьхэлэй
Эгээл нангин дээжэдэ
Эгэшэглэн тунаһай даа.

ХҮДӨӨГЭЙ [...] СКУЛЬПТОР

Һууринай тэг дунда хүнүүд сугларанхай, тэнгэри өөдэ дүүлин шэглэһэн сагаан шулуун хүшөө һонирхон харана. Хүшөөгэй хажууда урагшаа шармайн жүдхэһэн гурбан сэрэгшэдэй дүрсэ бии. Тэдэнэй нэгэниинь дайсанай һомондо дайрагдажа унабашье, буугаа гарһаа табяагүй. Нүхэдынь—аха дүү ород, буряад арадуудай хоёр баатар хүбүүд буугаа бүри шангаар адханхай, дайнда унаһан нүхэрэйнгөө түлөө, Эхэ оронойнгоо түлөө эрэлхэгээр тэмсэхэ зоригтой дабшана.

Энэ хүшөөе уран бэрхэ, тон дүршэлтэй скульптор бүтээһэн шэнги. Һайхашаан харанабди. Тус барельеф таарүү зохидоор хэгдэнхэй, обелискын дүрсэ мүнөө сагай түхэл маягтай. Зүгөөр энэ хүшөөе юрын лэ хүдэлмэришэн, совхозой молошо дархан бодхоогоо.

Баруун-хасууртынхид дайнда наһа бараһан нютагайхидайнгаа дурасхаал мүнхэлхэ гэжэ шиидхэбэри абаад, зөөри суглуулжа эхилээ һэн. Теэд энэ харюусалгатай хүдэлмэри хэндэ даалгахаб? Дагба-Доржо Нимбуевта. Тэрэ нютагайхидайнгаа гүйлтаһаа арсаагүй. Юундэб гэхэдэ, иимэ бүтээл үнинэй хэхые тэрэ сэдьхэгшэ һэн.

Проектын нэгэ хэдэн эскизые зуража, комиссида харуулхадань, тэдэнэйнь нэгые һайшааба. Дагба-Доржо энэ хэрэгтээ хам шуурэжэ ороо һэн. Тусхай бригада эмхидхэжэ, бэлэдхэлэй хүдэлмэри хэжэ захалба.

Ажаллажа эхилхэдэнь түрүүшын бэрхэшээлнүүд ушараа. Зургаа метр үндэртэй, 40 тонно шэгнүүритэй шулуун хүшөө шудхажа бодхоохо гээшэмнай бэлэхэн хэрэг бэшэ ха юм. Обелискэнь доороһоо дээшээ оолохо бүреэ үргэн бололог. Тиимэһээ тэрэнние шудхахынгаа урда тээ модоор хэһэн хашалтаяа тон наринаар тааруулха, углуу шанааень хэдэхэн градусай хэмжээгээр зохилдуулха ёһотой байгаа. Хүшөөгэй өөдөө дүүлин бодхоогдоһон шулуун хубинь нимгэхэнээр шудхагдаха зэргэтэй. Энээниие хэхэ гээшэ бүришье бэрхэтэй болоно. Иимэ нимгэхэн аад, иимэ үндэр юумэ ехэ һалхинда хухаржа унашахагүй юм гү гэлсэһэншье хүнүүд бии байгаа. Иимэрхүү үгэ хүүрнүүдые дуулахадаа, Дагба-Доржын зосоо элдэб хүлгөөтэй бодолнууд түрэдэг һэн. Нэгэтэ тэрэ һүни һэришэбэ. Энэ юун гээшэб? Зүүдэлбэ гээшэ гүб, али үгы гү? «Хуу унашоо» гэжэ хэн нэгэнэй шэхэндэнь хашхаржархиһан шэнги үзэгдэбэ. Газаа харанхы, сонхын саана һалхин сухалтайгаар шуухирна. Тэрэ түргэхэн хубсалаад, яама, ханааб соогуур бүдэржэ ябаад, һууринай тэгэн дунда оршодог талмай тээшэ гүйдэлөөрөө ошобо. Углуу тойрожо гарахадань... Баригдажа байһан хүшөөнь бүтэн, тобойжо һуугаа бэлэй.

Бэлэдхэлэй хүдэлмэриин дүүрэһэнэй удаа тэдэнэр цементээ шудхажа, хүшөөгөө бодхоожо эхилээ... Хабтагайгаар хэгдэһэн хашалтань гэнтэ цементдэ түригдэжэ, хүлхышэбэ. Тиихэдэнь хашаа[...] хүдэлмэреэ дахин эх[...] болоо һэн.

Дагба-Доржо ямарш[...] наринаар бүтээдэг юм.

Иимэ нэгэ ушар дурда[...] дэ һуража байхадаа, Бу[...] тэ уран зураашатай уул[...] шэ һэн. Нэгэтэ тэрэ Цы[...] пиловайда нүхэртэйгөө [...] зурааша хэды сүлөөгүй [...] һаа, айлшадые хүндэлжэ [...] налагайгаар угтаба. Өөр[...] шын бүтээлнүүдые эдээнд[...] Дагба-Доржын зураха хүс[...] зуралгаар һонирхолог[...] Ц. С. Сампилов мэдэхэд[...] стакантай уһа табижа, т[...] һа, карандаш үгөөд, зур[...] радхаба. Энээнһээшье б[...] зурадаг һэмнайб. «Энэ[...] юун байгаа юм» гэж[...] Дагба-Доржо түргэхэн зу[...] зураашада үгэбэ. Цырен[...] лович зурагыень аба[...] удаан эрьелдүүлэн байж[...]

— Эй, хүбүүн, иигэжэ[...] юм шуу. Ёһотой уран з[...] шэмнай энэ стакан тонш[...] нашахаяа байһан юм шэ[...] ляар, амиды шэнги [...] зурадаг шуу. Үнэн зүрх[...] дожо хэбэл, юумэн б[...] Тиигээд эсэгэ ёһоной зүб[...] ри үгөө һэн.

...Хүшөө нээхэ болзор[...] байба. Мраморна плитэ [...] барагшадай нэрэнүүдые [...] рэг үлэбэ. Булад сабшу[...] шулууе яашье даабагүй[...] хайшан гэлтэйб? Заабол [...] хэрэгтэй. Хүүлинсэдэ ош[...] таарамжатай түмэр бэл[...] тиимэ түмэр олдохогүй ю[...] мэр олоод, шулуу сохижо[...] тэрэнь ямаршьеб даа, он[...] тайгаар ханхинаба. Тэрэ[...] жа үзэхэдэнь, шулуун[...] һиилүүртэ дабагдаа һэн. [...] той хатуу булад байшоо.

Тэрэ унтаха нойроо, з[...] мартажа, үдэр һүнигүй [...] эхилбэ. Нэгэ үзэг шулуун[...] хижэ гаргахын тулада [...] хэһэг хэһэгээр дүмүүхэн[...] хэрэгтэй, хэрбээ шангаа[...] ни, хамаг хүдэлмэришни [...] хэрэггүй болохо. Удан[...] саг соогоо бүтээгдээ һэн.

Хүшөө нээлгэ ямар ех[...] лолой оршон байдалда үн[...] бидэ тодорхойгоор бэшэх[...] бүгэдэ бултанда мэдээжэ[...] ларагшадай олонхинь ба[...] лөөр унаһан эсэгэнэр, а[...] нахадаа, нюдөөрөө уһа г[...] гаад һэн. Энэ хүшөө хэ[...] ерээдүйн үетэндэ, тэдэн[...] хидай баатаршалга туха[...] хал.

Мүнөө аймагай олохон[...] та тэрэнэй уран гараар [...] хүшөөнүүд олошоронхой.

В. А[...]

Хориин аймаг.

Республикымнай ниислэл хотодо ажаһуугшад, мүн айлшад Зүүн Сибириин Культурын институдай байшан руу олоороо һубарилдана. Алас-Дурна зүгтэ ажаһуудаг арадуудай уран гартанай бүтээһэн элдэб зүйлнүүдые харагшад ехэ һонирхоно, гоёшооно, һайшаана. С. Р. Ринчиногой будамал ноһоор нэхэһэн «Буряад эхэ» гэһэн гобелен, В. А. Тывлян (Камчатка) гэгшын һубһа шэрэжэ оёһон малгай, Яхадай Е. Е. Аммосовагай орын арһа, годоор оёһон яхад эхэнэрэй хубсаһан, яхад дэгэл, гутал ба бээлэй харуулагдана.

А. МАНТАЕВАЙ фото.

АЛЬГА ТАШАЖА АМАРШАЛАА

Һаяшаг Хэжэнгын соёлой байшан соо һонирхолтой уулзалга болобо. Тэрэ үдэшэ эндэ залуушуул сугларжа, поэт-дуушан Даша Дамбаевые альга ташалгаар угтаһан байна. Иигэжэ Буряад ороной поэдүүдэй нэгэн Даша Дамбаев уншагшадайнгаа урда тоосоо.

Аймагай соёлой байшан соо поэдэй номууд, тэрэнэй уран зохёол тухай бэшэгдэһэн статьянууд сугларагшадай анхаралда табигдаа. Уран зохёолдо, уянгата дуунда дуратайшуул поэдэй зохёохы ажалтай танилсаһан байна.

ВЛКСМ-эй райкомой секретарь Владислав Тугдумов шүлэгшэн тухай, тэрэнэй шүлэг, дуунууд тухай һонирхолтойгоор хөөрөө. Удаань аймсоведэй гүйсэдкомой соёлой таһагые даагша В. Г. Бадуев поэдтэ үгэ үгэбэ. Даша Дамбаев өөр тухайгаа, зохёолнууд тухайгаа, нүхэд тухайгаа ехэ һонирхолтойгоор хөөрэжэ, хэдэ хэдэн шүлэгүүдээ альга ташалган доро уншаа.

Даша Дамбаевай зохёоһон уянгата олохон шүлэгүүдтэ хүгжэм бэшэгдэнхэй. Эдэ дуунуудые мэдэхэгүй хүн үсөөн. Энээн тухай залуу композиторнууд Б. Г. Гомбоев, Ю. Э. Эрдынеев гэгшэд хөөрэжэ, сугларагшадые һонирхуулаа. Тэдэнэр нэн түрүүн поэдэй дуун шэнги уян сэдьхэлтэйе тэмдэглэһэн байна.

Удаань поэт Даша Дамбаевай дуунуудай хүгжэмтэ концерт эхилээ. Сугларагшад энэ үдэшэ эгээн түрүүшынхеэ «Хэжэнгэ» гэжэ дууе шагнаһан байна. Энээниие дуушан Нина Ошорова гүйсэдхөө.

Һүүлээрнь соёлой байшан соо хатар наадан боложо, залуушуул орой болотор сэнгээ.

С. БУДАЕВ.

ТҮРЭЛХИДЭЙ ЛЕКТОРИ

Хүүгэдые коммунис ёһоор хүмүүжүүлхэ, һургаха гээшэ угаа ехэ харюусалгатай хэрэг. Һуралсал ба хүмүүжэлгые зүбөөр, мүнөө үе сагай эрилтэдэ тааралмаар ябуулхын тула түрэлхидтэй нягта холбоо, барисаа байгуулха хэрэгтэй. Энээниие Орлигой дунда һургуулиин багшанар хүсэд мэдэрнэ. Багшанар һуралсалай шэнэ жэлэй эхинһээ лектори эмхидхэхэ гэжэ хэлсэһэн.

Энэ үүсхэлые аймагай ниитын эмхи зургаанууд дэмжэһэн байна. Үхибүүдые хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ туһалха зорилготойгоор педагогико, психологиин заабаринуудтай түрэлхидые танилсуулха гэжэ шиидэбэд. Гадна түрэлхид багшанартай уулзажа, һонирхоһон асуудалаа зүбшэн хэлсэхэ байна. Лекториин хэшээл һарадаа нэгэ дахин болодог. Һургуулиин директор В. И. Халматов, географиин багша В. А. Сымбелова түрүүшын лекцинүүдые уншаа.

Һаяхан ээлжээтэ лекцинь болобо. Эхин классуудай багша А. А. Хапхарханова багашуулые хүмүүжүүлгэдэ ехэ эсэгэнэрэй үүргэ тухай ехэ һонирхолтой, нютагай бодото байдалһаа олон баримтануудтай, гүнзэгы удхатай лекци үнгэргэбэ. Олон тоото түрэлхид энэ лекциень ехэ һонирхон шагнабад. Багша бүхэн лекцидээ оролдосотойгоор бэлдэнэ. Энэ лекциэ педсовет дээрэ зүбшэн хэлсэжэ, дутуу дүндыень заһаһанай удаа түрэлхидтөө уншадаг зантай. Лекцинүүдэй һүүлээр һурагшадай хүсөөр наада, зүжэг табижа, түрэлхидые баясуулдаг юм.

В. ГАЛСАНОВ.

ХИЛЫН Саанаһаа — РАДИО ТЕЛЕФОН ТЕЛЕГРАФ

АЖАЛ БА КАПИТАЛ

ПАРИЖ. Хоёр һара үлүүтэй сагай турша соо зоримгойгоор тэмсэһэнэй удаа француз докернууд тэдэнэй эрилтые хараадаа абахыень ээзд ноёдоо баадхаба. Забастовко хэгшэд салин хүлһээ дээшэлүүлжэ, ажалайнгаа үдэрые богони болгуулжа шадаа.

ОСЛО. Норвегиин хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай материальна байдалда нилээд ехээр нүлөөлхэ налог суглуулха шэнэ гурим 1970 оной январиин 1-һээ эхилжэ бэелүүлхээр хараалһан экономическа правительствын политикада эсэргүү забастовкодо 200 мянган шахуу Норвегиин ажалшад хабаадаа.

Энэнь Норвегиин профсоюзуудай эмхинүүдэй зүгһөө үргэнөөр дэмжэгдээ.

ПАРИЖ. «Эр-Вьетнам» гэжэ Урда Вьетнамай авиационно компаниин ажал хүдэлмэринь хоёр үдэрэй турша соо бүрин болюулагдаа. Франс Пресс агентствын Сайгонһоо мэдээсэһэнэй ёһоор, авиакомпаниин 3000 үлүүтэй алба хаагшад салин хүлһөө дээшэлүүлхэ эрилтэ табижа, забастовко соносхоо.

ЛОНДОН. Карибска далай дээрэ оршодог Нидерландын мэдэлдэ байдаг Корасао аралай мянга шахуу гүрэнэй алба хаагшад забастовко соносхоо. Тэдэнэр салин хүлһэ дээшэлүүлхэ, пенси нэмээхэ, ажабайдалай ба ажалай эрхэ байдалые һайжаруулха тухай эрилтэнүүдые засагаархидай урда табяа.

ҮНЭН ЗҮРХЭНЭЙ БАЯР БАЯСХАЛАН

ХАНОЙ. (ТАСС). ДРВ-гэй премьер-министр Фам Ван Донгын хүтэлбэри доро Вьетнамай Демократическа Республикын правительственна Соведэй заседани Ханойдо декабриин 2-то болоо. Социалис оронуудта хани ёһоор айлшалһанай дүнгүүд болон Вьетнамда 1970 ондо экономическа ба сэрэгэй туһаламжа үзүүлхэ тушаа хэлсээнүүдэй дүнгүүд тухай Гүрэнэй экономическа делегациие толгойлогшо, ДРВ-гэй премьер-министрэй орлогшо Ле Тхань Нги гэгшын элидхэлые заседани дээрэ шагнаа.

Социалис оронуудта хани халуунаар угтагдаһан делегаци өөрынгөө зорилгонуудые амжалтатайгаар дүүргээ гэжэ хэблэлдэ тунхаглагдаһан заседани тухай коммюнике соо тэмдэглэгдэнэ. Эхэ ороноо абархын түлөө США-гай ээрхэг түрэмхэй ябуулгада эсэргүү тэмсэлдэнь ДРВ-гэй правительствын, ПТВ-гэй Центральна Комитедэй хараа бодолые социалис оронуудай партийно-гүрэнэй хүтэлбэрилэгшэдэй нэгэн дуугаар зүбшөөжэ, вьетнам арадта талархажа байһанаа, дайсанай ээрхэг түримхэй ябуулгануудта эсэргүү тэмсэлдэнь бүхы талын туһаламжа дэмжэлгээ бүри үргэдхэхөөр шууд шиидэнхэй байһанаа элирхэйлһэндэнь манай арад улам зоригжонхой гээд коммюнике соонь хэлэгдэнэ.

Вьетнам арадта экономическа болон сэрэгэй туһаламжа үзүүлжэ байһанайнь түлөө социалис оронуудай аха дүү арадуудта, партинуудболон правительствануудта ДРВ-гэй правительствын ба арадай гүнзэгы баяр баясхалангые Правительственна совет коммюнике соогоо мэдүүлнэ.

Американ журнал хаагдаба

ЛИМА. (ТАСС). Испан хэлэн дээрэ хэблэн гаргагдадаг «Висьон» гэжэ американ журналые орон дотор тараалтые болюулха тухай захирамжа Перуанай правительство гаргаба. Перудэхи байдалые, орон дотороо хэгдэдэг хэмжээ ябуулгануудай, нэн түрүүн предприятинуудые гүрэнэй мэдэлдэ оруулха талаар правительствын политикын гол удхые хазагайруулдаг материалнууд журналай хуудаһанда толилогдодог байһан юм.

ШЭНЭ ХАРАТА ДОБТОЛГО ХЭГДЭЭ

БЕЙРУТ. (ТАСС). Израилиин сэрэгшэдэй Ливанда эсэргүү шэнэ добтолгын хойшолонгууд тухай Ливанай армиин командованиин мэдээсэл эндэ толилогдоо. Ливанай Зүүн-урда зүгтэхи Хёрмон гэжэ хадын мундарганууд дээрэ вертолёдуудһаа буулгагдаһан Израилиин сэрэгшэдтэй тулалдаһанай удаа Ливанай хоёр сэрэгшэ шархатаа. Шебаа болон Кафр Шуба гэжэ тосхонуудай дүрбэн гэр хохидолдо ороо.

Израилиин сэрэгшэдэй гээлтэ хоролтонь тодорхойлогдоогүй байһаар, зүгөөр дайсанай сэрэгшэд шархатаһан солдадуудаа абаашажа ябахань харагдаа гээд мэдээсэл соо хэлэгдэнэ.

Израилиин сэрэгшэдэй добтолго тушаа Ливанай премьер-министр Рашид Караме журналистнуудта иигэжэ мэдээсээ: «Израилиин ээрхэг түримхэй, бусад оронуудай газарые эзэмдэн абаха зорилготой политикын гол шэглэлые энэ добтолго дахинаа элирхэйлэн харуулба. Оронойнгоо бэеэ даанги, эрхэ сүлөөтэй байха шухала бүхы хэмжээнүүдые абахаар эрид шууд шиидэнхэй байһанаа дахинаа элирхэйлэн мэдүүлнэбди».

Израилиин сэрэгшэдэй добтолго тушаа «Ан-Нида» гэжэ газетэ түрүү бэшэг соогоо иигэжэ тэмдэглэнэ: «Палестинын эсэргүүсэлгын хүдэлөөндэ сохилто хэхэ, Ливанай урда районуудые эзэлхэ гэһэн Израилиин политикые бэелүүлхэ, империализм болон сионизмда эсэргүү араб арадуудай тэмсэлдэ Ливанай эдэбхитэйгээр хабаададаг хэрэгтэ һаад хүргэхэ гэһэн зорилго Израилиин ээрхэг түримхэй ябуулгын гол зорилго болоно».

ДҮРБЭН ГҮРЭНЭЙ ТҮЛӨӨЛЭГШЭДЭЙ УУЛЗАЛГА ДАХИНАА ЭХИЛБЭ

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). Дүтын Зүүн зүгтэхи байдалые политическэ талаарнь, эбэй ёһоор гуримшуулха тухай асуудалые дүрбэн гүрэнэй түлөөлэгшэд дахинаа зүбшэн хэлсэжэ эхилбэ. ООН-ой дэргэдэхи США-гай түлөөлэлгын байшан соо декабриин 2-то болоһон түрүүшын уулзалгын удаа тусхай коммюнике толилогдоо. Советскэ Союзай, Холбоото Штадуудай, Франциин, Великобританиин саг үргэлжын түлөөлэгшэд Дүтын Зүүн зүгтэхи байдалые горитой шанга, дары түргэнөөр шиидхэхэ хэрэгтэйдэ тоолоно гээд коммюнике соонь хэлэгдэнэ. Дүтын Зүүн зүгтэ бүхы талаараа бэелүүлэгдэхэ ёһотой Аюулгүйн Соведэй 1967 оной ноябриин 22-ой резолюциие дэмжэжэ, Дүтын Зүүн зүгтэ бата бэхи эб найрамдал байгуулха хэрэгтэ нүлөөлхэ зорилготой байһанаа тэдэнэр лаблаба.

Дүтын Зүүн зүгтэхи хёмороондо хабаатай энэ резолюциие бэелүүлхэ талаар тодорхой асуудалнуудые уулзалганууд дээрэ зүбшэн хэлсэхээр бэлэн байһанаа элирхэйлбэ. Аюулгүйн Соведэй резолюциин дүрим болон ёһо гуримуудтай тааралдуулан, Генеральна секретариин тусхай түлөөлэгшын ажал ябуулгаяа шадаал һаа, дары түргэнөөр эхилхэдэнь саг үргэлжын түлөөлэгшэд нүлөөлхөөр бэлэн гэжэ коммюнике дотор заагдана.

АРАБ ПАРГИЗАНУУДАЙ ЯБУУЛГАНУУД

ДАМАСК. (ТАСС). «Ас-Саика» гэжэ Палестинын эмхиин партизануудай нууга газарһаа добтолгын үедэ Израилиин 15 солдат алуулаа, 30 солдат шархатаа гэжэ Палестинын нэгэдэмэл командованиин түлөөлэгшын мэдүүлгые үндэһэ болгон Дамаскын радио мэдээсээ.

Израилиин эзэмдэн абаһан Сириин газар дээрэхи Маджи Аш-Шамс-Масаада гэжэ харгы дээрэ партизанууд Израилиин гурбан броневик, машинатай харуулай сэрэгшэдтэ гэнтэ добтолоо. Партизанууд автомашина, броневигыень бута сохёо гээд сэрэгэй түлөөлэгшэд мэдүүлбэ.

ФРАНКФУРТ-НА-МАЙНЕ (ФРГ). «Вьетнамда эб найрамдал» гэһэн уряал доро дайн сэрэгтэ эсэргүү жагсаалнууд Федеративна Республикын бүхы районуудта болоо. Эрхэ сүлөөдэ дуратай вьетнам арадта эсэргүү США-гай ээрхэг түрэмхэй, шуһата дайнда ямараар хандадаг байһанаа ФРГ-гэй ажалшад иигэжэ харуулна.

АДН—ТАСС-ай фото.

ПРАВДА БУР[...]
МҮНӨӨДЭР[...]
НОМ[...]

Нэгэдэхи хуудаһан[...] нернүүдэй зорилго—[...] хүдэлмэри» гэһэн түр[...] «Аха дүү оронуудай [...] лэгшэдэй уулзалга» гэ[...] ай материал. «Табан [...] бадэхи жэл» гэһэн га[...] информацинууд. «Эхэ о[...] гөө үнэн хүбүүнһөө [...] гын ёһолол хэжэ бай[...] ТАСС-ай материал.

Хоёрдохи хуудаһан[...] орон өөрынгөө үнэн [...] хахасалгын ёһолол ха[...] гэһэн материалай түг[...] тийна организацинууд[...] бэшэгүүд. Түрэл ор[...] най.

Гурбадахи хуудаһан[...] надай шухала зорилго[...] гэй интеллигентнэр!» [...] дакционно статья. «[...] шэнэ һонин» гэһэн г[...] тусхай материалнууд [...] нэй шэнэ романһаа аб[...] лэг.

Дүрбэдэхи хуудаһан[...] Субботиной фельетон, [...] саанаһаа абтаһан ТА[...] дээсэлнүүд. Соносхолн[...]

Редакторай орл[...]
М. Н. НИМА[...]

Манай адрес, телефону[...]

г. УЛАН-УДЭ, ул. Ленина, 35. Телефоны: редактора—[...] приёмная—54-93, зам. редактора—68-08, зам. ред[...] 82-62, ответ. секретаря—50-52, зам. ответ. секретаря—[...] отделы: партийной жизни—60-91, сельского хозяйства—[...] 63-86, пропаганды и агитации—56-23, промышлен[...] строительства—61-35, советского строительства и быта—[...] культуры и школ—60-21, писем и рабселькоров—97[...] формации—34-05, общественная при[...]—50-62, [...] бюро—57-63, фотолаборатория—33-[...]